Адыгэ макъ

№ 62 (19827)
2011-рэ илъэс
ШЭМБЭТ
МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 2
ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

З.М. Шыбзыхъум щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр фэгъэшъошэгъэным ехьылIагъ

Законностым игъэпытэнкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм афэшI щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист»** зыфиIорэр

Шыбзыхъу Заур Мухьамэд ыкъом — Адыгэ Республикэм и Арбитраж суд итхьаматэ игуадзэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэлылъфэгъум и 1, 2011-рэ илъэс
N 30

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ

Президентым изэIукIэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан Адыгеим ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбый мэлылъфэгъум и 1-м зэIукIэгъу дыриIагъ. Бысльымэн диным ылъэныкъокIэ Iофыгъоу щыIэхэр зэшIохыгъэ хъунхэм пае законодательнэ хабзэм илIыкIохэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федоркорэ ащ игуадзэу агъэнэфэгъэ Iэщэ Мухьамэдрэ (партиеу «Единэ Россием» и Адыгэ шъолъыр къутамэ иполитсовет и Секретарь) къызэрэригъэблэгъагъэхэр Президентым къыIуагъ.

Хабзэмрэ динымрэ зэготхэу зэрэзэдэлажьэхэрэр, Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан дин Iофхэм ынаIэ зэратыригъэтырэр муфтиеу Емыж Нурбый пэублэм къыщыхигъэщыгъ.

ГукIэгъур, шIулъэгъур, шъэбагъэр цIыфхэм, ныбжьыкIэхэм агу илъынхэм пае динлэжьхэм зэрахьэрэ Iофтхьабзэхэм ар къатегущыIагъ. Ахэмэ зэу ащыщ философэу Вячеслав Полосиныр мы мазэм и 4 — 6-м къырагъэблэгъэнышъ, апшъэрэ къэралыгъо еджэпIитIум, мэщытым, драматическэ театрэм лекцие къызэращеджэщтыр. Джащ фэдэу Темыр Кавказым имуфтиехэр тиреспубликэ иныбжьыкIэхэм аIукIэхэмэ зэрашIоигъор Емыж Нурбый къыIуагъ.

Мыщ дэжьым Президентыр а зэIукIэгъухэм пшъэрылъэу яIэщтым къакIэупчIагъ. Экстримизмэм, терроризмэм апэуцужьыгъэнымкIэ мэхьанэ иIэмэ, мамыр щыIакIэу республикэм илъыр зэщамыгъэкъоштымэ республикэ пащэр еупчIыгъ. Муфтием къызэриIуагъэмкIэ, ныбжьыкIэхэм япIункIэ ащ шIуагъэ къыхьыщт, егъэзыгъэкIэ КъурIаныр зыми рагъэшIэщтэп, мамырныгъэ хэгъэгум илъыным динлэжьхэр къыфэджэщтых.

Нэужым Iофыгъоу зыгъэгумэкIыхэрэм муфтием ягугъу къышIыгъ. Ахэр мэщытхэм ащыщхэм гъэцэкIэжьынхэр зэрящыкIагъэр, нэбгырэ 51-рэу Iоф зышIэрэ динлэжьхэм аратыщт лэжьапкIэр зэрафимыгъэкъурэр, адыгэ къэхэлъакIэу ашIыщтым пае чIыпIэ къыхахыныр, нэмыкIхэри.

— ГумэкIыгъоу, щыкIагъэу шъуиIэхэм афэгъэхьыгъэ тхылъхэр къэжъугъэхьазырых, — къыIуагъ ТхьакIущынэ Аслъан. — ЗэрэтфэлъэкIыщтымкIэ IэпыIэгъу тыкъышъуфэхъущт, шъори лъэкI зиIэ цIыфхэм яшIушIэ къызыфэжъугъэфедэзэ, хэкIыпIэхэм шъуалъыхъун фае.

* * *

Мы мэфэ дэдэм Президентым муниципальнэ образованиеу «Красногвардейскэ районым» иадминистрацие ипащэу Тхьэлъэнэ Вячеслав ригъэблэгъагъ. 2010-рэ илъэсым социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэхэу районым ышIыгъэхэм, джыри зэшIохыгъэн фаехэм бгъуитIур атегущыIагъ.

БэмышIэу хэдзынхэу кIуагъэхэр дэгъоу Красногвардейскэ районым зэрэщызэхащагъэмкIэ, процент 90-м ехъоу цIыфхэр къекIуалIэхи, партиеу «Единэ Россием» амакъэ зэрэфатыгъэмкIэ Президентыр зэрафэразэр пэублэм къыщиIуагъ.

ЧIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм азыфагу щыкIогъэ республикэ зэнэкъокъум Красногвардейскэ районым апэрэ чIыпIэр къыщыдихи, сомэ миллиони 2,5-рэ ратыгъ. Администрацием ипащэ къызэриIуагъэмкIэ, икIыгъэ илъэсым районым иэкономикэ ыкIи социальнэ лъэныкъохэр зэтырагъэпсыхьанхэмкIэ бюджет зэфэшъхьафхэм къарыкIыгъэ сомэ миллион 218,2-р агъэфедагъ. Адрэ илъэсхэм ялъытыгъэмэ, промышленнэ комплексым, мэкъумэщ хъызмэтым гъэхъэгъэ дэгъухэр зэрашIыгъэр Тхьэлъэнэ Вячеслав къыхигъэщыгъ. Псаунныгъэр къэухъумэгъэным, кIэлэеджакIохэм ягъэшхэн, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэр зэрафимыкъухэрэм, миграцием ылъэныкъокIэ къэуцурэ Iофыгъохэми пащэр къатегущыIагъ.

2010-рэ илъэсым Красногвардейскэ районым щызэрахьэгъэ IофшIэным осэ гъэнэфагъэ ТхьакIущынэ Аслъан къыфишIыгъ. Хэхъоныгъэхэр къыхигъэщыгъэх ыкIи къадэмыхъугъэхэмкIэ ашIэн фаехэм анаIэ тыраригъэдзагъ.

IЭШЪЫНЭ Сусан.

НыбжьыкIэхэр бзэджэшIэным щыухъумэгъэнхэм пай

Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ правэухъумэкIо органхэм япащэхэр зыхэлэжьэгъэ координационнэ зэIукIэ тыгъуасэ зэхищэгъагъ.

Зыныбжь имыкъугъэхэм бзэджэшIагъэу зэрахьэхэрэр зэхэфыгъэ зэрэхъухэрэм, кIэлэцIыкIухэм адызэрахьэрэ бзэджэшIагъэхэм зэралъыплъэхэрэм ыкIи ахэм зэрахьэрэ бзэджэшIагъэхэр нахь макIэ шIыгъэнхэмкIэ къэралыгъо хабзэм ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм Iофэу ашIэрэм ар афэгъэхьыгъагъ.

Координационнэ советым хэтых республикэм иправэухъумэкIо органхэм япащэхэр, ащ ипащ АР-м ипрокурорэу Сергей Охлопковыр.

ЗэIукIэм къырагъэблэгъагъэх правэухъумэкIо органхэм яIофышIэхэм анэмыкIэу АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр (ар зыныбжь имыкъугъэхэм яIофхэмкIэ ыкIи ахэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ республикэ комиссием ипащ), АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Беданыкъо Рэмэзанэ, IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ министрэу Наталья Широковар, федеральнэ къулыкъум потребительхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнымкIэ АР-мкIэ и ГъэIорышIапIэ ипащэу Аджырэ Аслъан, транспортымкIэ Шытхьалэ ипрокурорэу КIыкI Исмахьилэ, прокуратурэм иветеранхэм ыкIи ипенсионерхэм я Урысые общественнэ организацие и Адыгэ чIыпIэ къутамэ итхьаматэу Гъонэжъыкъо Муратбек.

ЗэIукIэр зэрищагъ АР-м ипрокурор шъхьаIэу Сергей Охлопковым. Доклад зэIукIэм къыщишIыгъ ащ игуадзэу Джэндэрэ Эдуард.

Ащ къызэриIуагъэмкIэ, АР-м ныбжьыкIэхэм щызэрахьэрэ бзэджэшIагъэхэм япчъагъэ нахь макIэ хъоу ригъэжьагъэми, сабыйхэу социальнэ чIыпIэ хьылъэ ит унагъохэм ащыпсэухэрэм япчъагъэ къыкIечыми, къэралыгъо хабзэм ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм мы лъэныкъомкIэ яIофшIэн икъу фэдизэу амыгъэцакIэу къыхэкIы.

Сабыйхэу ыкIи унагъохэу социальнэ чIыпIэ хьылъэ итхэм яхьылIэгъэ материалхэм ыкIи кIэлэцIыкIухэм бзэджэшIагъэу адызэрахьэхэрэм къагъэлъагъо мы Iофым фэгъэзагъэхэм яIорэ яшIэрэ зэрэзэхэмылъыр. Ащ къыхэкIэу кIэлэцIыкIоу Iоф зыдэшIэгъэн фаехэр игъом къыхагъэщыхэрэп.

2010-рэ илъэсым ыкIи 2011-рэ илъэсым иапэрэ квартал республикэм ипрокуратурэ законыр аукъуагъэу гъогогъу 1718-рэ къыхигъэщыгъ. Ахэм якIэуххэмкIэ дисциплинарнэ пшъэдэкIыжь нэбгырэ 230-мэ арагъэхьыгъ, 69-мэ афагъэпытагъ, прокурорхэм яунашъокIэ административнэ пшъэдэкIыжь IэнатIэ зиIэ нэбгырэ 75-мэ арагъэхьыгъ, судым иск 362-рэ фырагъэхьыгъ.

Прокурор уплъэкIунхэмкIэ уголовнэ Iоф 28-рэ къызэIуахыгъ. Ахэр зыныбжь имыкъугъэхэм афэгъэхьыгъэ законхэр зэрамыгъэцакIэхэрэм ыкIи кIэлэцIыкIухэм яфитыныгъэхэр зэраукъохэрэм яхьылIагъэх.

ЗэIукIэм къыщыгущыIагъэх гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ министрэу Беданыкъо Рэмэзанэ, потребительхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ федеральнэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэу АР-м щыIэм ипащэу Аджырэ Аслъан ыкIи нэмыкIхэр.

(Тикорр.).

ПенсиехэмкIэ фондым шъущегъэгъуазэ

Ямылъку гъэIорышIэгъэным чанэу хэлэжьагъэх

ЦIыфхэм пенсиехэм апае мылъкоу зэIуагъакIэрэр гъэIорышIэкIо компаниехэм ыкIи пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм (НПФ) агъэзэкIонэу ятыгъэным ехьылIэгъэ компаниер 2010-рэ илъэсым зэрэзэхэщэгъагъэм къыгъэлъэгъуагъэхэр УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд джырэблагъэ щызэфахьысыжьыгъэх.

Гражданхэм къатыгъэ заявлениехэм ахаплъэхэзэ, тэрэзэу гъэпсыгъэхэу алъытагъэхэр зэкIэмкIи миллиони 3,9-рэ. А пчъагъэр 2009-рэ илъэсым къатыгъэгъэ заявлениехэм фэдитIу Iэпэ-цыпэкIэ анахьыб.

Нэбгырэ миллиони 3,9-м щыщхэу (процент 87,2-рэ) миллиони 3,4-р ПФР-м хэкIыжьхи, пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм ахэхьажьыгъэх; пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм къахэкIыжьхи, нэбгырэ мин 53,8-м ПФР-м къагъэзэжьыгъ; нэбгырэ мин 20,3-м гъэIорышIэкIо компаниехэу зыхэтыгъэхэр нэмыкI компаниехэмкIэ зэблахъугъэх; нэбгырэ мин 426-р пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондэу зыхэтыгъэхэм къахэкIыжьхи, нэмыкI мыкъэралыгъо фондым загъэзэжьыгъ.

Зэгъэпшэнхэр шIыгъэнхэм пае къэIуагъэмэ хэущт пенсиехэм апае зэIуагъэкIэрэ мылъкум гъэIорышIакIэу иIэр 2009-рэ илъэсым зэблэзыхъугъэхэр нэбгырэ миллиони 2-рэ мин 16-рэ нахь зэрэмыхъущтыгъэхэр. Мылъкур зэхэхыжьыгъэным ехьылIэгъэ компаниеу 2010-рэ илъэсым рекIокIыгъэм ишIуагъэкIэ шIокI зимыIэ пенсие страхованием тегъэпсыкIыгъэу пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм Iоф адэзышIэхэрэм япчъагъэ зы плIанэ фэдизкIэ нахьыбэ хъугъэ.

Непэ зэрэгъэпсыгъэмкIэ, пенсиехэм апае мылъку зэIузыгъэкIэхэрэ нэбгырэ миллион 71,6-м щыщхэу ямылъку пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм арагъэгъэIорышIэнэу цыхьэ афэзышIыгъэхэр миллион 11 мэхъух.

ПенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм я Лъэпкъ ассоциацие къызэритыгъэмкIэ, ахъщэм ыкIуачIэ къызэреIыхырэр проценти 8,8-м нэсыгъагъ нахь мышIэми, пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм (НПФ) 2010-рэ илъэсым мылъкоу агъэIорышIэрэм гурытымкIэ федэу къырагъэтыгъэр проценти 10,7-м нэсыгъагъ. Ау ащ нахьыб УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд мылъкоу ыгъэIорышIагъэм федэу къыригъэтыгъэр. 2009-рэ илъэсым зэIукIэгъэ страховой тынхэр пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытагъэу федэ къэзытыщт лъэныкъохэм зэрахилъхьэгъагъэм ишIуагъэкIэ, мылъкоу ыгъэзекIуагъэм федэу къытыгъэр процент 12,22-м нэсыгъагъ, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, ар пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм мылъкоу агъэIорышIагъэм федэу къырагъэтыгъэм процент 1,14-кIэ нахьыб.

Адэ мы Iофыр Адыгэ Республикэм сыдэущтэу щыгъэпсыгъа?

IофшIэнымкIэ пенсиехэм апае зэIуагъэкIэрэ мылъкур гъэIорышIэгъэнымкIэ страховать шIыгъэ цIыфхэм фитыныгъэу яIэхэр гъэфедэгъэнхэм ехьылIэгъэ заявление 2010-рэ илъэсым нэбгырэ 277-м къатыгъагъ. Ахэм япроцент 54,5-р гъэIорышIэкIо компаниехэр къыхэхыгъэнхэм ехьылIэгъагъэх; нэбгыри 7 -м (процентi 2,5-м) язаявлениехэр ПФР-м хэкIыжьынхэшъ, пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм (НПФ) ахэхьажьыгъэнхэм яхьылIэгъагъэх; НПФ-у зыхэхьэгъагъэм къыхэкIыжьынышъ, ПФР-м къэзыгъэзэжьынэу зыгъэнэфагъэхэр нэбгыри 116-рэ (процент 41,9-рэ) хъущтыгъэх; НПФ-у зыхэтыгъэм къыхэкIыжьынышъ, нэмыкI НПФ зыгъэзэжьынэу заявление къэзытыгъэхэр нэбгыри 3 (процент 1,1-рэ) хъущтыгъэх.

Мы пчъагъэхэм нафэ къызэрашIырэмкIэ, республикэм щыпсэухэу пенсиехэм апае мылъку зэIузыгъакIэхэрэм мылъкум игъэIорышIэнкIэ сакъыгъэ къызыхагъафэ, пенсиехэмкIэ мыкъэралыгъо фондхэм ялъытыгъэмэ, ахэм ПФР-м нахь инэу яцыхьэ телъ.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-къулыкъу.

«ЗЭГЪЭШIУЖЬ СУДЬЯР игъэкIотыгъэу къэгъэлъэгъогъэныр»

Джа цIэр иIэу журналистхэм азыфагу зичэзыу творческэ зэнэкъокъу щызэхащагъ. Ащ кIэщакIо фэхъугъэх Адыгеим и Апшъэрэ суд, судьяхэм я Совет, суд департаментым и ГъэIорышIапIэ, республикэм изэгъэшIужь судхэм яIофшIэн зыкъегъэIэтыгъэнымкIэ и ГъэIорышIапIэ ыкIи Адыгеим ижурналистхэм я Союз.

Мы зэнэкъокъур зэхэщэгъэным телъхьэпIэ гъэнэфагъэ имыIэу щытэп. БэмышIэу зэгъэшIужь юстициемкIэ институтым ыныбжь илъэсипшI зэрэхъугъэр хагъэунэфыкIыгъ. КъэIогъэн фае Адыгеим Урысые Федерацием исубъектхэмкIэ апэрэхэм ащыщэу 2000-рэ илъэсым зэгъэшIужь судьяхэм ясуд участкэ 20 фэдиз зэрэщызэхащагъэр. Нэужым ащ ипчъагъэ 23-м нэсыгъ.

ЗэгъэшIужь судьяхэм яинститут бэшIагъэп щыIэ зыхъугъэр ыкIи общественностым ащ ынаIэ тыримыдзагъэу щытэп. Бэмэ зэралъытэрэмкIэ, зэгъэшIужь судьяр суд системэм иаужырэ инстанциеу ары. Адэ хэта зэгъэшIужь судьяр, сыда ащ ышIэрэр, ар щыIэ зыхъугъэм къыщыублагъэу сыд фэдэ лъэгапIэмэ анэсыгъа? Ащ нэмыкIэу цIыфхэм янахьыбэм ашIэрэп зэгъэшIужь судьяхэм ясуд участкэхэр зыдэщытхэр ыкIи ахэр зыхэплъэхэрэ Iофыгъохэр.

Мыхэм яджэуапхэм ыкIи тиреспубликэ изэгъэшIужь судьяхэм яIофшIэн зэрэзэхэщагъэм цIыф къызэрыкIохэр нахь игъэкIотыгъэу ащызыгъэгъозэнхэ зылъэкIыщтхэр журналистхэр арых. Сыда пIомэ зэгъэшIужь судьяхэм яIэпыIэгъу цIыфхэм зэрящыкIагъэр щыIэныгъэм къыгъэшъэшыпкъэжьыгъ. Ахэр илъэс къэс Iофыгъо мин пчъагъэмэ ахэплъэх, къяолIэгъэ цIыфыбэ зэрагъэшIужьы.

2011-рэ илъэсым къыкIоцI екIолIэкIэ зэфэшъхьафхэмкIэ тхыгъэ материалхэу республикэ ыкIи къэлэ гъэзетхэм къарыхьагъэхэм, радиомкIэ ыкIи телевидениемкIэ къатыгъэхэм анахь дэгъухэр зэнэкъокъум къыщыхахыщтых. ЗэхэщакIохэм анахьэу анаIэ зытырагъэтыщтыр суд системэм иIофшIэн шъыпкъагъэ хэлъэу къэгъэлъэгъогъэныр, цIыфхэм правосудием цыхьэ фашIы зэрэхъугъэр къиIотыкIыгъэныр ары.

ЗэгъэшIужь судьяхэм яхьылIагъэу журналистхэм яIофшIэгъэ анахь дэгъухэр зэхэщакIохэм къыхагъэщыщтых. «Мировая юстиция — важное звено судебной системы», «Мировой судья, как фактор доступности», «Ключевая роль мирового судьи — искусство примирения» зыфиIохэрэмкIэ шIухьафтынхэр агъэнэфэщтых. Ащ нэмыкIэу, творческэ зэнэкъокъоу «Фемида» зыфиIорэм журналистхэр илауреат хъунхэмкIэ мы Iофтхьабзэм амалышIухэр къетых.

КIАРЭ Фатим.

Суд приставхэм якъулыкъу къеты

Предприятиер агъэпщынэщт

Суд приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Адыгеим щыIэм имежрайон отдел икъулыкъушIэхэм предприятиеу «Русские осетры» зыфиIорэм имылъку бэмышIэу тхьамэфитIу арест тырилъхьагъ. АщкIэ унашъор зэрагъэцакIэрэм епхыгъэ упльэкIунхэр мы мафэхэм суд приставхэм зэхащагъэх.

Пцэжъые лъэпкъэу осетрэкIэ заджэхэрэм ихъун пылъ предприятиер охътэ тIэкIукIэ узэкIэIэбэжьымэ щысэ тепхынэу, урыгушхонэу щытыгъ.

Илъэсэу тызыхэтым ищылэ мазэ и 13-м зэхэфын Iофыр суд приставхэм къызэIуахыгъ. Ащ къызэрэдилъытэрэмкIэ, ОАО-у «Россельхозбанкым» ичIыфэу предприятием телъыр ыпщыныжьын фае. Ащ къыхэкIыкIэ «Русские осетры» зыфиIорэм имылъку ыгъэфедэн фимытэу агъэнэфагъ, ащ къыдыхэлъытагъ пцэжъые тонн 20-у сомэ миллион 85-м ехъу зыуасэр.

Мы мафэхэм суд приставхэм пцэжъыер икIэрыкIэу ащэчыжьынэу рагъэжьагъ, продукцием хэкIодыкIыгъэмэ агъэунэфы.

ЯIофшIагъэхэм уагъэрэзэнэу щыт

Суд приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу АР-м щыIэм иструктурнэ подразделениехэм Iоф ащызышIэхэрэм табельнэ ыкIи автоматическэ Iашэр зэрагъэфедэщтхэрэр ауплъэкIугъ. ЗэкIэмкIи Iофтхьабзэм суд пристав нэбгырэ 36-рэ хэлэжьагъ. Автоматэу АКС-74У зыфиIорэмкIэ псагъэм еуагъэхэм язэфэхьысыжьхэм уагъэрэзэнэу зэрэщытыр ыкIи блэкIыгъэ илъэсым мыщ фэдэ зэнэкъокъоу зэхащэгъагъэхэм ялъытыгъэмэ, мыгъэ къулыкъушIэхэм къэгъэлъэгъонэу яIэхэр бэкIэ нахь дэгъу зэрэхъугъэхэр ГъэIорышIапIэм ипащэхэм ягуапэу къыхагъэщыгъ.

Мэлылъфэгъум (апрелым) инэмазшIыгъо уахътэхэр

Мафэхэр	Сэбахь нэмаз	Тыгъэр къызыкъокIырэр	Щэджэгъо нэмаз	Ечэнд нэмаз	Ахъшам нэмаз	Джац нэмаз
1	5:34	7:03	13:46	17:00	19:52	21:18
2	5:33	7:01	13:46	17:02	19:53	21:19
3	5:31	6:59	13:46	17:03	19:54	21:20
4	5:29	6:58	13:46	17:03	19:56	21:21
5	5:27	6:56	13:46	17:04	19:57	21:22
6	5:25	6:54	13:46	17:04	19:59	21:23
7	5:23	6:52	13:46	17:05	20:01	21:25
8	5:21	6:50	13:46	17:05	20:03	21:26
9	5:19	6:48	13:45	17:06	20:04	21:27
10	5:17	6:46	13:45	17:06	20:06	21:28
11	5:15	6:44	13:45	17:07	20:07	21:29
12	5:13	6:42	13:45	17:07	20:08	21:30
13	5:11	6:40	13:45	17:08	20:09	21:32
14	5:09	6:37	13:45	17:08	20:10	21:33
15	5:07	6:35	13:45	17:09	20:11	21:34
16	5:05	6:33	13:45	17:09	20:13	21:36
17	5:03	6:31	13:44	17:10	20:14	21:38
18	5:01	6:29	13:44	17:10	20:15	21:39
19	4:59	6:28	13:44	17:11	20:16	21:41
20	4:57	6:26	13:44	17:11	20:17	21:42
21	4:55	6:24	13:44	17:12	20:18	21:44
22	4:53	6:23	13:44	17:12	20:19	21:46
23	4:51	6:21	13:44	17:13	20:20	21:48
24	4:49	6:20	13:43	17:13	20:21	21:49
25	4:47	6:18	13:43	17:14	20:22	21:51
26	4:45	6:17	13:43	17:14	20:23	21:52
27	4:43	6:16	13:43	17:14	20:25	21:54
28	4:41	6:14	13:43	17:15	20:27	21:56
29	4:39	6:12	13:43	17:15	20:28	21:58
30	4:37	6:11	13:43	17:15	20:30	22:00

Джэгугъэх, мэджэгух. Джыри джэгущтха?

ДЖЭГУН бизнесым епхыгъэ Iофыгъохэм тикъэралыгъо нахь зыкъыщаIэты хъугъэ. АщкIэ зекIорэ хэбзэгъэуцугъэхэми зэхъокIыныгъэхэр афашIых. Тарихъ гъогоу а бизнесым къыкIугъэм узырыплъэжькIэ, казинохэр, лотереир, джэгукIэ автоматхэр бгъэфедэнхэ мыхъунэу пчъагъэрэ законхэр къыдэкIыгъэх. Ау экономикэр къеIыхынэу зежькIэ, ахэр ахъщэ къэкIопIэшхоу зэрэщытхэм пае законхэр зыпкъ рагъэуцожьых.

АщкIэ щысэу къэпхьын плъэкIыщт Америкэр, ары апэрэу джэгукIэ автоматхэр къызыщаугупшысыгъэхэри, яIофшIэн зыщырагъэжьагъэри. УзыIэпызыщэрэ джэгукIэхэм сыщиIыгъэу агъэунэфы. Ахэр зи арэп зэрэзэтекIыхэрэр, законым диштэу зэрэзэхэщагъэхэр ары ныIэп.

Автомат джэгукIэхэм ацIэхэр зэтырафых нахь мышIэми, лъапсэу яIэр зы — зэкIэми лъэшэу узыIэпащэ. ДжэгукIэхэр наркомание узым рагъапшэх, ешIэныр къызIэкIэхьагъэм джэгупIэр бгъэкощыгъэ пае хинэрэп. Тыдэми зыдэщыIэм макIо, зэпымыоу чэщи мафи мэджэгу. Илъэс пчъагъэкIэ узэкIэIэбэжьымэ, карт ешIэным игугъу ашIыщтыгъэу къэсэшIэжьы. Джырэ лъэхъаным диштэу къежьэгъэ джэгукIэхэр ары ари зыфэдагъэр. «КарташIэм напэ иIэп» аIо адыгэхэм. Анахь къыпэблэгъэ цIыфыри «ыщэнышъ» джэгущт, къэгъазэдыдэсыгъ. Апшъэрэ еджапIэу зычIэсым къычIагъэкIыгъэу макъэ къазырагъэIум, унагъор гузэжъогъу хэфагъ. КъызэрэчIэкIыгъэмкIэ, еджэн уахътэр блигъэкIызэ, автомат джэгупIэхэм ачIэсыгъ, ны-тыхэм къыратырэ ахъщэр, чIыфэхэри дыхэтыжьхэу ащ чIигъэкIуадэщтыгъэх. НэужьымарeджапIэм чIагъэхьажьи, шыпхъур лъыплъэу ригъэжьагъ. Охътэ кIэкI

дигъуи еплъыкIитIу афыряI: зымкIэ — Iофыгъохэр къыпыкIхэу, адрэмкIэ — псынкIэу ахъщэ къырыбгъэхьэнэу. США-м иштатэу Невадэ 1930-рэ илъэсым законым диштэу джэгун бизнесым зыщырагъэушъомбгъоу фежьагъэх.

Джащ фэдэу Урысыем ирегионхэу Алтай, Приморье, Калининград хэкур, Краснодар краир зыфэпIощтхэм а лъэныкъомкIэ aIэкIэлъ опытыр щыбгъэзыенэу щытэп. Дунэе джэгун бизнесым итарихъ зэрэахъорэм къыпкъырыкIыхэзэ, ахэм яэкономикэ зэтырагъэуцуагъ. А лъагъом Казахстани рыкIуагъ, ежь и Лас-Вегас цIыкIоу Капчагай игъунапкъэ тырыгъэуцон гухэлъ иIэу рихыжьэгъэ проектым дунэе корпорацие зэфэшъхьафхэр кIэщакIо фэхъунхэу фэхьазырых.

Джэгун бизнесым итарихъ гъогу Урысыем 1989-рэ илъэсым къыщежьэ. СССР-м и Правительствэ иунашъокIэ московскэ хьакIэщэу «Савой» зыфиIорэм фин компанием казино къыщызэIуихыгъагъ. Нэужьым 1998-рэ илъэсым федеральнэ законэу «Джэгун бизнесым ихьакъулахь ехьылIагъ» зыфиIорэр заштэм, шъхьэихыгъэу бизнесым зиушъомбгъоу ригъэжьагъ. Казинохэм ачIыпIэ джэгукIэ автомат зэфэшъхьафхэм щыIэ-

Автомат джэгукIэхэм ацIэхэр зэтырафых нахь мышIэми, лъапсэу яIэр зы — зэкIэми лъэшэу узыIэпащэ. ДжэгукIэхэр наркомание узым рагъапшэх, ешIэныр къызIэкIэхьагъэм джэгупIэр бгъэкощыгъэ пае хинэрэп. Тыдэ щыIэм макIо, зэпымыоу чэщи, мафи мэджэгу.

ныгъэм лъэпсэ пытэ щадзыгъ. Ахэр щыбэгъонхэу зыхъугъэр 2002-рэ илъэсым лицензие шIыныр Урысые Правительствэм IэшIэх зешIыр ары. ЫужырэилъэскIэлъыкIохэм а законым зэхъокIыныгъэхэр бэрэ фашIыгъэх.

КъыхэкIыгъ уахьти 2007-рэ илъэсым, бэдзэогъум и 1-м къыщегъэжьагъэу 2009-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-м нэс джэгукIэ автоматхэм яIофшIэн зэпагъэоу. Джэгун бизнесым шъэф хэлъэу, хабзэм димыштэу чIыпIэ гъэнэфагъэхэм Iоф ащырагъэшIэнэу аублагъ. **Непэ джэгукIэ автоматхэр лотерейнэ автомат ашIыжьыгъэх.** Ахэр нахь къызэрыкIохэу щытха? Джэгун бизнесым идунэе тарихъ джэгукIэ лотереим лъэпсэшIу

иIэп. Сыдигъуи ахэм Iапэ афашIэу, нэ дэйкIэ яплъыщтыгъэх.

НыбжьыкIэхэр дэзыхьыхьэрэр псынкIэу мылъкушхо автоматым къырыбгъэхьэн, утхъэжьэу ущыIэн къызэрашIошIырэр ары. Ау а зы такъикъ закъомкIи егъэшIэрэ чIыфэхэм узэрахафэрэр ащэгъупшэ.

Мылъкушхоу джэгупIэхэм ачIагъэкIуадэрэм къыхэкIыкIэ лъэкI зиIэгъэ цIыфыбэ тхьамыкIэ ехъулIагъ, унэгъуабэ зэхигъэкIыжьыгъ, студентыбэм еджэныр чIаригъэдзыгъэу ны-тыхэр афэпщынэх.

Мыщ дэжьым къыщысымыIон слъэкIыщтэп синэIосэ кIалэм къехъулIагъэр. Ар бизнесмен бэлахьэу щытыгъ, машинэ лъапIэми исыгъ, тIоу зэтет уни иIагъ. Унэгъо дахэ ышIагъэу, янэ-ятэхэри къыхэсхэу зэдэпсэущтыгъэх. КIалэр ишъыпкъэу джэгуным дихьыхьыгъагъ, сыд заIуи пагъэкIын алъэкIыгъэп. ИIэ мылъкур хилъхьагъ, зэрисыхэзэ унэри ыщагъ, джы итеплъэкIи шъойцые хъугъэу, зыми щымыщэу урамым къытенагъ. Амал иIэ зэрэхъугъэм тетэу джэгуным джыри димыхьыхын ылъэкIырэп. Ащ фэдэ щысэу къэпхьын плъэкIыщтыр бэ.

Наркоманым ылъ зэсэгъэ наркотикыр зыщыIэкIэхьан фэе уахътэр къызысыкIэ Iэбэ-лъабэу къычъыхьэу, ыпэ къифэрэм сомэ такъыркIэ елъэIоу зэрэкIэрытыр сынэгу къыкIигъэуцуагъ мы хъугъэшIагъэр къысфэзыIотэгъэ бзылъфыгъэм. Ащ ышнахьыкIэ студентэу къалэм къы-

Мылъкушхоу джэгупIэхэм ачIагъэкIуадэрэм къыхэкIыкIэ лъэкI зиIэгъэ цIыфыбэ тхьамыкIэ ехъулIагъ, унэгъуабэ зэхигъэкIыжьыгъ, студентыбэм еджэныр чIаригъэдзыгъэу ны-тыхэр афэпщынэх.

зытешIэм, ыпэрэм фэдэу кIэлэ ныбжьыкIэм икIопIагъэм фигъэзэжьыгъ. Пшъэшъэжъыер ыуж итэу автомат джэгупIэм зычIэхьэм, икъуаджэ щыщ кIэлабэ чIилъэгъуагъ. ЫлъэгъурэршIогухэкIэу «ЗэкIэми зыкъэшъуIэти, шъучIэкI!» ариIуагъ, ау ынэхэр къыIэпыкIыхэзэ Аслъан зыцIэ кIалэм къыриIуагъ: «А, Марин, сомитф нахь мыхъуми, пIыгъыр къысэтыба».

Джыри зы хъугъэ-шIагъ зыцIэ къесIо зышIомыигъо бзылъфыгъэм къысфиIотагъэр. Зэпшъэшъэгъуищымязырэршъэфэу автомат джэгукIэхэм апыкъагъэу, иIофшIэни щыгъупшэжьыгъэу джэгущтыгъ. Сатыум ар хэтыгъ, ау ыготыгъэ щыIэмэ джэгупIэм чIилъхьагъ. Нэужьым сымаджэ хъунагъокIэ яIэу, ищыкIэгъэ дэдэу ыIозэ, ипшъэшъэгъухэм ахъщэ чIыфэхэр къаIихыгъэх, ядышъэхэр аригъэщагъэх. Охътэ гъэнэфагъэкIэ ишъхьэгъусэ къычIигъэщыгъэ нэпцIыр, зыщыпсэущтыгъэхэ унэри ащи, чIыфэхэр фапщыныгъэх.

Джа тхьамыкIэгъо сурэтхэм ухагъэгупшысыхьэ. ГухэкI нахь мышIэми, джэгуакIом шъхьакIо иIэп, ау машIом ыстэу, шъхьакIом ышхэу, къинигъо хафэхэрэр къапэблэгъэ цIыфхэр арых. Сыд фэдиз нэпс стыра ны пчъагъэм рагъэхырэр? Ащ фэдиз къинигъо, гухэкIышхо обществэм къыфэзыхьырэ джэгупIэхэм язэфэшIын игъо къэсыгъэу алъыти, республикэ экономикэм мылъкушхоу къыфихьыщтми емыплъэу Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан иунашъокIэ 2007-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-м къыщегъэжьагъэу джэгупIэ чIыпIэхэр зэфашIыгъэх.

Шъыпкъэр пIощтмэ, цIыфхэр лъэшэу а къэбарым ыгъэгушIуагъэх. Плъыр-стырыр тетыфэ дэхэкIаеу Iэсагъэхэу къытшIошIыгъ, ау Iофым изытет нэмыкIэу къычIэкIыгъ. Ахъщэшхо а бизнесым рызышIэу есэгъэ предпринимательхэр тхьагъэпцIэу зекIуагъэх. УзыIэпызыщэрэ джэгукIэхэр зыщызэхащэрэ чIыпIэхэм ацIэхэри, ачIэт аппаратурэри зэблахъугъэх. Интернет-кафе ыкIи клуб фэдэу къызэIуахыгъэхэу, ау джа джэгукIэр ямэхьанэу къэнагъэхэу, цIыф кIопIэшхох.

Ахэм яIофшIэн зэпагъэунымкIэ АР-мкIэ МВД-м экономикэ бзэджэшIагъэхэм апэшIуекIогъэнымкIэ и ГъэIорышIапIэ ышIэрэр макIэп. ИкIыгъэ илъэсым имэзибгъу пштэмэ, зэрахьэгъэ уплъэкIун Iофтхьабзэ 30-мэ яшIуагъэкIэ Интернет-клуб 22-рэ зэфашIыгъ, терминал 15, компьютер 64-рэ къаIахыгъ.

Къихьэгъэ илъэсми яIофшIэн а лъэныкъомкIэ агъэуцугъэп. Хабзэм димыштэрэ джэгупIэ пчъагъэмэ яIофшIэн къызэтырагъэуцуагъ. Зы предприниматель закъом джэгупIэ автомат 41-рэ къыIахэу къыхэкIыгъ.

Поселкэу Яблоновскэм щылэ мазэм и 2-м джэгупIэ клубэу къыщызэIуахыгъагъэм щылэ мазэм и 9-м нэс Iоф зэришIагъэр. ОВД-м иотдел зэрихьэгъэ Iофтхьабзэхэм апкъ къикIыкIэ хабзэм димыштэрэ джэгукIэхэр агъэфедэхэу агъэунэфыгъ ыкIи джэгукIэ автомат 42-рэ къычIахыгъ.

УБЭП-м иIофшIэн ащ щыуцугъэп. Зэпымыоу «Iэзэкъо бзэджашIэхэм» ахъщэ арызышIыхэрэм ябэныx, ау Iофыр къызэрыкIоу щытэп. Джырэ техникэм ишъэфхэр къызIэкIагъахьэзэ, ахъщэшхо зэрашIыщтым предпринимательхэр ыуж итых.

Джырэ щыIакIэм къызыдихьыгъэ тхьамыкIагъохэм Интернетыр ахэплъытэ хъущт, ау ащ дакIоу шIуагъэу

ИкIыгъэ илъэсым имэзибгъу пштэмэ, зэрахьэгъэ уплъэкIун Iофтхьабзэ 30-мэ яшIуагъэкIэ Интернет-клуб 22-рэ зэфашIыгъ, терминал 15, компьютер 64-рэ къаIахыгъ.

пылъыри бэ, дунаим щыкъэбарыр зэкIэ ошIэ. Адрэ лъэныкъомкIэ, пытэу щыIакIэм хэуцуагъэу, ныбжьыкIэхэр ащ хахьэхэзэ, джэгукIэ зэфэшъхьафхэмкIэ яуахътэ зэрагъакIорэм иягъэ къэкIо. Интернетым узихьэкIэ, узыIэпызыщэрэ джэгунхэм уахэхьан ольэкIы, ахъщэу къырыбгъахьэрэри терминалым уIухьан къипхыжьын амал щыI. Джэгурэ цIыфым удэгущыIагъэми къыоплъырэп, шхэн фаеми щэгъупшэжьы.

НыбжьыкIэхэр джэгун Iофым зэрэдихьыхьхэрэм сыд екIолIакIа къыфэбгъотыщтыр? Интернетэу шIуагъэ къэзыхьырэмрэ адрэ Iофыгъомрэ сыдэущтэу зэупхыщтха?

IЭШЪЫНЭ Сусан.

СЫДА узэрэщыгугъыщтыр тинеущырэ лIэуж?

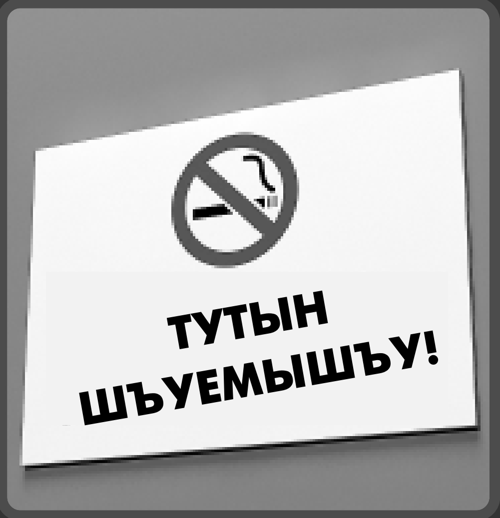

Тутыным ыпкъ къикIэу цIыфэу сымаджэхэрэм япчъагъэ нахь макIэ шIыгъэным пае 2001-рэ илъэсым «Тутынешъоным къыкIегъэчыгъэныр» зыфиIорэ Федеральнэ законыр Къэралыгъо Думэм ыштэгъагъ. А законым къыдилъытэхэрэ шапхъэхэм ащыщых зыныбжь илъэс 18 мыхъугъэхэм тутын япщэнэу зэрэщымытыр, тутынешъоныр ыкIи тутыныр рекламэ пшIыхэ зэрэмыхъущтхэр, IофшIэпIэ чIыпIэхэм, общественнэ транспортым, зэфэшIыгъэ спорт псэуалъэхэм, псаунығъэр къэухъумэгъэным, гъэсэныгъэм ыкIи культурэм яучреждениехэм, къэралыгъо хэбзэ органхэр зычIэт унэхэм тутын уащешъо мыхъунэу афэгъэпытэгъэныр, тутыным иягъэ къызэрэкIорэр пропагандэ шIыгъэныр, нэмыкIхэри.

Тутынешъоным къыкIегъэчыгъэным фэгъэхьыгъэ законыр, нэмыкI къэралыгъохэм зэращыгъэпсыгъэм фэдэу, зыфэгъэхьыгъэр тутын ешъохэрэм япчъагъэ нахь макIэ шIыгъэныр, ахэм япсаунығъэ ыкIи ящыIэныгъэ къэухъумэгъэнхэр ары. Джащ фэдэу тутын емышъорэ цIыфхэм яфитыныгъэхэри мы законым къеухъумэх, сыда пIомэ цIыфыр тутын емышъоу, ау ешъорэр гъунэгъоу щыты зыхъукIэ а Iугъор зыIуищэзэ, ипсаунығъэкIэ иягъэ къекIы. ***КъэIогъэн фае 2005-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу общественнэ чIыпIэхэм тутын ащешъохэрэм тазырэу сомэ 300—500 атыралъхьанэу зэрагъэнэфагъэр. Арэу щыт нахь мышIэми, кIэлэцIыкIухэм ыкIи Iэтахъохэм тутыныр ыпэкIэ зэраращэщтыгъэм фэдэу джыри аращэу къыхэкIы, цIыфыбэ, анахьэу ныбжьыкIэхэр, общественнэ чIыпIэхэм тутын ащешъох, тазыр зыпарэми тыралъхьэрэп, журналхэм ащыщыбэмэ тутын зэфэшъхьафхэр къэзышIырэ компаниехэм ярекламэхэр арыолъагъох, тикIэсэ фильмэхэу ыкIи сериалхэу тызэплъыхэрэм тутыныр ащамыгъэфедэу макIэ зэрашыплъэгъуштыр.***

Псаунығъэр къэухъумэгъэнымкIэ Дунэе организацием (ВОЗ) зэригъэунэфыгъэмкIэ, зэрэдунаеу пштэмэ, нахьыбэу тутын зыщешъохэрэ къэралыгъохэм Урысыер зэу ащыщ. Китаим, Японием ыкIи США-м ауж Урысыем яплIэнэрэ чIыпIэр еубыты. ВОЗ-м къызэритырэмкIэ, жъэжъыер, тхьабылхэр ыкIи шIур — джахэр арых цIыфым ыпкъышъол щыщхэу тутыным къыхэкIырэ щэнаутыр заохэрэр. Ахэм фыкъуагъэ яIэ зыхъукIэ, пкъышъолым зэрэщытэу ыкIуачIэ къыщэкIэ. ГущыIэм пае, ***тутыным бэу зэрешъохэрэм къыхэкIэу гу-лъынтфэ, тхьабыл ыкIи нэгъу-кIэтIый узхэр яIэхэу нэбгырэ миллиони 4—5-мэ илъэс къэс ядунай ахъожьы, 2020-рэ илъэсым нэс ахэм япчъагъэ миллиони 10-м нэсын ылъэкIыщт.***

ВОЗ-м ишIуагъэкIэ хэгъэгу пчъагъэмэ тутынешъоным ехьылIэгъэ законхэр аштагъэх. ГущыIэм пае, Италием, Испанием, Францием, нэмыкI къэралыгъохэм общественнэ чIыпIэхэм тутын уащешъон уфимытэу ащагъэнэфагъ. Ахэм аштэгъэ конвенцием 2008-рэ илъэсым Урысыери хэхьагъ ыкIи а лъэбэкъум шIуагъэ къытыгъэу пIон плъэкIыщт: тутынешъоным цIыфым ипсаунығъэ иягъэу къекIын ылъэкIыщтыр къэмланэхэм инэу къатыратхэх, тутыным фэгъэхьыгъэ рекламэри нахь макIэ хъугъэ. Законхэр зэраштэхэрэм дакIоу къэралыгъо пэпчъ ахэм ягъэцэкIэжьын зыщигъэгъупшэ мыхъущтэу агъэнэфагъ.

Тутыныр апэдэдэ Испанием къизызыхьагъэр Америкэр къызэIузыхыгъэ Колумб ары. Нэужым Европэм ыкIи адрэ къэралыгъохэм ар ащащэу аублагъ. ***Тутын ешъохэрэм ащ иягъэу къакIорэр икъу фэдизэу апэрэ илъэсхэм зэхамышIэми, нэужым ащ наркотикым фэдэу пыщагъэхэ мэхъух, япсаунығъэ изытети цIыкIу-цIыкIоу зэщегъакъо.***

Сыдэущтэу тутыным узыIэпищэра?

Тутыныр зыфэдэр апэ зыуплъэкIугъэ цIыфыр ащ зыIэпещэ, Iаеу есэ. Ащ лъапсэ фэхъухэрэм ащыщ зыкIыгъу купым хэтхэр зэкIэри зэрешъохэрэм къыхэкIэу, ежьми задыригъаштэу ыIозэ пыщагъэ зэрэхъурэр. Тутыным Iугъоу къыпыкIырэм цIыфым ипсихикэ зэщызыгъэкъорэ веществэхэу алкалоиды, никотин, гармин зыфэпIощтхэр хэлъых ыкIи нервэ системэм ар лъэшэу къегуао. Никотиныр щэнаут лъэш. УзэрылIыкIын ылъэкIыщт миллиграмм 80 — 120-рэ фэдиз зы тутыным хэлъ. Зэ ешъогъум цIыфым ыпкъышъол никотин дози 2 — 4 хэхьэ. Арышъ, цIыфыр нахьыбэрэ ащ ешъо къэс, ыпкъышъол никотиныр нахьыбэу хэхьэ.

Тутыным пыщагъэ хьугъэ цIыфым ар чIидзыжьыныр къин къыщэхъу. Бэмэ тутыным иегъэшхо къэмыкIоу, зыфэехэ уахътэм чIадзыжьын амал яIэнэу къашIошIы. Ау арэущтэу зэрэщымытыр къаушыхьаты медицинэ уплъэкIунхэу зэхащэхэрэм. Наукэм зэригъэунэфыгъэмкIэ, тутыным ыкIи ащ къыпыкIырэ Iугъом къахэкIыкIэ цIыфыбэмэ уз Iаехэр къяузых, сэкъатыныгъэ хэзыхыхэрэри макIэп, зидунай зыхъожьыхэрэм япчъагъи хэхъо зэпыт. Мы лъэныкъомкIэ Урысыем дунаим ятIонэрэ чIыпIэр щиIыгъ.

Тежъугъэплъ Адыгеим а къинығъом гъэпсыкIэу щыриIэм

Адыгэ Республикэм медицинэ профилактикэмкIэ и Гупчэ иврач шъхьаIэу Метэ Заремэ къызэриIуагъэмкIэ, 2010-рэ илъэсым имэзае къыщыублагъэу я Гупчэ зэкIэмкIи нэбгырэ 3562-рэ къеолIагъ. Ахэм япроцент 21-р хъулъфыгъэх, адрэ процент 79-р бзылъфыгъэх. Мыхэм зэкIэми медицинэ уплъэкIунхэр арагъэкIугъэх. ***Зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, нэбгырэ 3504-м япсаунығъэкIэ щынагъоу щыт уз зэфэшъхьафхэр яIэх. Ахэм ащыщхэу процент 11-р тутынешъоным пылъхэр арых.*** Ащ фэдэу къыхагъэщыгъэхэм врач зэфэшъхьафхэр къарагъэплъыгъэх, профилактикэ Iофтхьабзэхэр адызэрахьагъэх.

Адыгэ Республикэм ионкологическэ диспансер иIофышIэу Ольга Неткачевам тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, онкологие уз къызэузыхэрэм азыщанэ пэпчъ тутынешъоным пыщагъ. Мониторингэу зэхащагъэм къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, кIэлэцIыкIухэм апэ тутыныр зыфэдэр «зауплъэкIурэр» илъэси 7—9, пшъэшъэжъыехэм илъэси 10—12 анысбжь зыхъукIэ ары. Ахэм тутынешъоныр непэрэ щыIакIэм диштэу алъытэ. Сыда пIомэ янэ-ятэхэр, нэмыкIыбэр тутын зэрешъохэрэр алъэгъу.

Тутынешъоным ыпкъ къикIэу цIыфым анахь къеузыхэрэм ащыщ адэ (рак) узыр. Адэр къызыхэкIырэр зэгъэшIэгъэным пылъ Дунэе агентствэм (МАИР) къызэритырэмкIэ, тутынешъоным ыпкъ къикIыкIэ адэбз узыр къэзыштэгъакIэхэм япчъагъэ фэди 9—18-у хэхъуагъ. Адыгеир пштэмэ, тутын зэрешъохэрэм къыхэкIэу зитхьабылрэ зижьырыкIуапIэрэ адэбз хъугъэхэр арых а уз лъэпкъым нахьыбэу илIыкIыхэрэр.

Тутын ешъохэрэм япчъагъэ къыкIегъэчыгъэным фэгъэхьыгъэ законэу щыIэм дырагъаштэзэ, тиреспубликэ ит IофшIэпIэ зэфэшъхьафхэм япащэхэм ащыщхэм ар зэрагъэцэкIэжьыщтым анаIэ тырагъэты. Ахэм зэу ащыщ Адыгэ телерадиокомпанием итхьаматэу ЖакIэмыкъо Вячеслав. Ар бэмышIэу телевидением ипащэу загъэнэфагъэм къыщыублагъэу кабинетхэм тутын ащемышъожьынхэу иIофышIэхэм унашъо афишIыгъ, ежьым тутынешъоныр чIидзыжьыгъ. Iэгум джы чIыпIэ хэхыгъэ щыряIэу фаехэр тутын щешъох.

Джащ фэдэу Еджэркъуае дэт дэгъэшI заводэу «Мамрыкъу» зыфиIорэм ипащэ IофшIапIэм тутын щемышъонхэу афигъэпытагъ, ар зымыгъэцакIэхэрэм тазырэу сомэ мин фэдиз атырелъхьэ. Ащ нэмыкIэу, Мыекъуапэ шхэпIэ заулэ дэт тутын ащырамыгъашъохэу. Ахэм ащыщых ***шхапIэхэу «Дышъэпс», «Тэтый», «Валюша» зыфиIохэрэр. Ахэм тутын зэращырамыгъашъохэрэм къыхэкIэу нахь макIэу федэ къызэрахьыжьырэм щэч хэлъэп. Арэу щытми, тутын Iугъор къызэмыкIухэу, рэхьатэу зызыгъэпсэфы зышIоигъохэмкIэ мыхэр гуIэтыпIэу щытых. Кафехэр зыехэм ар шIукIэ афэплъэгъунэу атефэ.***

Тутынешъоныр охътэ кIэкIым къыкIоцI чIыуагъэдзыжьын алъэкIынэу гъэзетхэм, телевидением мэкъэгъэIухэр къатхыхэу плъэгъущт. Ау къэIогъэн фае ар шъыпкъэм пэчыжьэу зэрэщытыр. Зыгу еIэжьыгъэ цIыфхэм ащ фэдэ мэкъэгъэIухэр ашIошъ агъэхъухэшъ, «Iазэхэм» зафагъазэ. Ау бэрэ ахэм адэжь кIуагъэхэм шIуагъэ къафихьыгъэу зэхашIагъэп. Ащ фэдэ «Iазэхэм» ахъщэм нэмыкI гухэлъ яIэп. Джащ фэдэ къабзэх тутыныр чIэбдзыжьын уигъэлъэкIынэу аптекэхэм ащащэрэ «пластырьхэри». Мыхэр мызэумытIоу зыуплъэкIугъэхэм зи шIуагъэ къызэримытырэр къагурыIуагъ. Психологхэм зэралъытэрэмкIэ, тутыныр чIэбдзыжьыным «Iэзэн» Iоф къыхэхьанэу щытэп. Ар зэлъытыгъэр ежь цIыфым шIошъхъуныгъэу, теубытэныгъэу иIэр ары.

ЦIыфым ипсаунығъэ тутыным зэрарэу къыфихьырэм бэрэ игугъу тэшIыми, ащ пыщагъэ хъугъагъэхэм чIадзыжьынэу загъэхьазырырэп. Гукъау нахь мышIэми, ежьежьырэу зэгоожьыхэрэм япчъагъэ нахьыбэ мэхъу нахь, хэкIырэп. Медицинэм иIофышIэ пстэоу дунаим тетмэ зэдырагъаштэу тутынешъоным илъэс къэс цIыфыбэ зэрилIыкIырэр къызэраIорэми ымыгъэщынэхэрэм фэд. ***Анахь гукъаор ныбжьыкIэхэм янахьыбэр, бзылъфыгъэхэри дыхэлъытагъэхэу, тутын зэрешъохэрэр ары. ЕджапIэхэм къогъупэу яIэхэм куп-купэу, Iугъоу ашъхьащытым зэримыгъэлъэгъужьхэу, ахэр ащызэхэтых. Хэт ябгъукIуагъэми къырадзэрэп, ыгъэгумэкIыхэрэп.***

КъэкIорэ уахътэр зыIэ илъхэр ныбжьыкIэхэр арых. Ау ицIыкIугъом къыщегъэжьагъэу псаунығъэ зимыIэжь лIэужым сыда узэрэщыгугъыщтыр? Сыд фэдэ цIыфыкIэха ахэм дунаим къытырагъэхъон алъэкIыщтыр? Сабый зышъо хэлъ бзылъфыгъэу тутын Iугъор псэ къызыпыхъогъэ цIыкIум ылъ хэзытIупщыхьэрэм сэкъатэу дунаим тетхэм къызэрахигъахъорэм егупшыса? Хьау, ежь такъикъ заулэу «зызэригъэтхъэщтыр» игушIуагъошъ, ащ фэдэ «тIэкIу-шъокIухэм» ягупшысэрэп.

КIАРЭ Фатим.

ЛЪЭПКЪ IОФЫГЪУ

ЗЭФЭСЫМ зыфагъэхьазыры

Шапсыгъэхэм я «Адыгэ Хасэ» изичэзыу зэфэс мэлылъфэгъум щыIэщт. Лъэпкъ общественнэ парламентым ащ зыфигъэхьазырзэ, Хасэм игъэцэкIэкIо органхэм икIыгъэ илъэсым зэшIуахыгъэ Iофхэр зэфахьысыжьых, непэ зыгъэгумэкIыхэрэм атегущыIэх.

Хасэм иаужырэ зэхэсыгъоу поселкэу ПсышIуапэ щыкIуагъэм зэфэсым зызэрэфагъэхьазырырэм, отчет-хэдзыжьын Iофхэр зэрагъэпсыщтхэм щатегущыIагъэх. Хасэм хэтхэм язакъоп общественностыми, цIыф къызэрыкIохэми исполком органхэм яIофшIакIэ уасэ къыфашIынэу щэгугъых. Адыгэ къуаджэхэм зэIукIэхэр ащызэхащэх, общественнэ-политическэ щыIакIэу ахэм адэлъым цIыфхэр тегущыIэх.

Зэфэсэу къэблагъэрэм фэгъэхьыгъэу ПсышIопэ район администрацием сессие зэхищэгъагъ. Район тхьаматэу Виктор Филоновыр, чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм ятхьаматэхэр ащ хэлэжьагъэх.

— Джырэ уахътэм пшъэрылъ шъхьаIэу зыфэдгъэуцужьырэр къуаджэхэм адэс цIыфхэр зэIудгъакIэхэзэ, Хасэм Iофэу зэшIуихыгъэхэр ядгъэшIэныр ары, — къыIуагъ «Адыгэ Хасэм» ипащэу КIакIыхъу Мэджыдэ. — Къыддэхъугъэ Iофхэри, тызэрэфаеу зэшIотымыхышъугъэхэри щыIэх, арышъ, шъхьаихыгъэу ыкIи тIорэм шъыпкъагъэ хэлъэу тызэхэгущыIэжьыныр ищыкIагъ. Ахэм ащыщых чIыгур, мылъку зэфыщытыкIэхэр, лъэпкъыр къызэтегъэнэгъэным пае шапсыгъэхэм агъэфедэщтыгъэ хъызмэтхэр тапэкIи дгъэфедэхэу зэредгъэжьэжьыщтыр.

Общественнэ парламентым, «Адыгэ Хасэм», гъэзетэу «Шапсыгъэм» яIофшIакIэхэм атегущыIагъэх, гъэзетым икъыдэгъэкIын нахьышIоу зэрэзэхэщэгъэн фаер хагъэунэфыкIыгъ. ЦIыфхэм зэкIэми нахь мэхьанэ зэратэу ыкIи зыгъэгумэкIырэ Iофхэу къаIэтыгъэхэм ащыщых мэкъумэщ хъызмэтыр къызэреIыхыгъэр ыкIи ащ икъоу пылъынхэ зэрамылъэкIыжьырэр, ныдэлъфыбзэм изэгъэшIэн къин зэрэхъугъэр, Шъачэ щыкIощт Олимпиадэм къыпыкIырэ Iофыгъохэр.

ПсышIопэ район администрацием ипащэу В.Филоновым къыIуагъэхэм цIыфхэр ашIогъэшIэгъонэу ядэIугъэх. ЧIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм япащэхэмрэ «Адыгэ Хасэмрэ» зэгурыIоныгъэ азыфагу илъэу Iоф зэрэзэдашIэрэр апэу ащ къыхигъэщыгъ. **Джащ фэдэу, кIымэфэ Олимпиадэу Шъачэ щыкIощтым иоргкомитет икомиссие изэхэсыгъоу щылэ мазэм Москва щыIагъэм апэрэу шапсыгъэ лъэпкъ цIыкIум игугъу зэрэщашIыгъэр къыIуагъ. Зэхэсыгъом щыхагъэунэфыкIыгъ шапсыгъэхэр къалэу Шъачэ зыдэщыIэ чIыгум егъашIэм зэрэщыпсэугъэхэр, непэ ясоциальнэ-экономическэ щыIакIэ ыкIи ялъэпкъ культурэ хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнымкIэ IэпыIэгъу зэрящыкIагъэр.**

— Олимпиадэм зызщыфагъэхьазырырэ уахътэми, ар рагъэкIокIы зыхъукIи шапсыгъэ лъэпкъым игумэкIхэмрэ иIофыгъо шъхьаIэхэмрэ яшъыпкъэу анаIэ къазэратырагъэтыщтыр зэхэсыгъом къыщыхагъэщыгъ,— еIо В.Филоновым.— **ПсышIопэ ыкIи ТIопсэ районхэм ащыпсэурэ цIыфхэм ясоциальнэ щыIакIэ къызэраIэтыщтым нэмыкIэу адыгэхэм ятарихърэ якультурэрэ афэгъэхьыгъэ проектэу агъэхьазырыхэрэр гъашIэм щыпхырыщыгъэнхэмкIэ IэпыIэгъу къызэрафэхъущтхэр къаIуагъ. Iофхэм алъыплъэщт цIыфхэми унэшъо пытэхэр афашIыгъэх.**

Адыгэ лъэпкъым итарихъ къизыIотыкIырэ сценэхэр, нэмыкI амалхэр Олимпиадэр къызэIуахы зыхъукIэ ыкIи ащ изэфэшIыжьыгъом агъэфедэщтых, зэрэдунаеу къарыкIырэ цIыфхэм ахэр алъэгъущтых. Олимпиадэм икъызэIухыгъо тефэу Краснэ Полянэм адыгэ лъэпкъым фэгъэхьыгъэ культурнэ-этнографическэ комплекс къыщызэIуахыщт.

НЫБЭ Анзор.

«ТIотэжьынкIэ къэнэжьыгъэр бэп»

Теуцожь районым ЗАГС-мкIэ иотдел бэмышIэу тычIэхьэгъагъ. ЗэдгъэшIэнэу тызыфэягъэр IофшIэнымкIэ амалэу яIэхэр зыфэдэхэр, япшъэрылъхэр зэрагъэцакIэхэрэр, сабый пчъагъэу къэхъухэрэр нахьыбэ мэхъумэ е къащэкIэмэ, къэзэрэщэхэрэм къахэхъомэ, лIэхэрэр нахь макIэ мэхъухэмэ, нэмыкI Iофхэу зэрахьэхэрэр ары. ЗАГС-м ирайон отдел ипащэу ЛIыхъурэе Риммэрэ ащ иIофшIэгъоу Кушъу Эммэрэ нэгушIоу къытпэгъокIыгъэх, тиупчIэхэм яджэуапхэр тагъэразэу къаратыжьыгъэх.

— Апэу къызэрезгъажьэ сшIоигъор тиIофшIэпIэ амалхэр ары, — еIо ЛIыхъурэе Риммэ. — Мы унэ цIыкIу закъоу плъэгъурэр ары тиIофшIапIэри, архивыр зычIэлъри, къэзэрэщэхэрэр зыщызэгуаттхэрэри. Арышъ, къэзэрэщагъэхэр зэготтхэнхэу къызыкIохэкIэ, бырсыр тызхэтыр. Компьютерхэр, нэмыкI аппаратхэр зэпышIагъэхэу столхэм атетых, атепхынхэ плъэкIынэу щытэп. Ащ фэшI нысащэм хэлэжьэнэу къакIохэрэр зэкIэ, агу къытфыхэкIыми, тялъэIушъ къычIэдгъахьэхэрэп, къычIэдгъэхьанхэу тыфаекIи унэ цIыкIум ифэщтхэп. НыбжьыкIэхэр чэфынхэ, къэшъонхэ, орэд къаIон фае. Ащ фэдэ амал тэ ядгъэгъотын зэрэтымылъэкIырэм фэшI къэзэрэщэхэрэм янахьыбэр Адыгэкъали, нэмыкI чIыпIэхэми анэсых.

Ау мы Iофым бэрэ пэмылъэу гъунэ фэхъунэу щыт. Тызщыгугъырэр республикэмкIэ ЗАГС-м игъэIорышIапIэ иIэшъхьэтетэу ЕхъулIэ Тэмар. Ащ лъэшэу ынаIэ къыттет, зигугъу къэсшIыгъэ щыкIагъэхэр дэгъэзыжьыгъэнхэми ыуж ит, ащ фэшI республикэм ипащэхэми зэIукIэгъу адыриIагъ. Пэнэжьыкъое еджэпIэжъыгъэу агъэцэкIэжьырэм къыщытфыхахыгъэ унищыр зэрифэшъуашэу зэтегъэпсыхьэжьыгъэным пэIухьащт ахъщэри къыфатIупщыгъ. Арышъ, тызэрэгугъэрэмкIэ, тызхэт илъэсым ишышъхьэIу мазэ ехъулIэу унэчIэхьажь тиIэнэу, тэри тIотэжьынэу ары.

АдыкIэ типащэу ЕхъулIэ Тэмарэ тызщигъакIэрэ, тызфэныкъоу къытIэкIимыгъахьэрэ щыIэп, лъэшэу тыфэраз. Тэри тлъэкI къэдгъанэрэп, къызэрэтфэгумэкIырэр, къызэрэтщыгугъырэр къызэрэдгъэшъыпкъэжьыщтым, типшъэрылъхэр щытхъу хэлъэу зэрэдгъэцэкIэщтым, цIыфэу къытэуалIэхэрэм яфэIо-фашIэхэр зэрафэдгъэцэкIэщтым тапылъ.

Корр.: Ар дэгъу, тэри тэлъэгъу бэрэ мы унэм тыкъычIахьэшъ къоджэдэсхэр нэгушIохэу, къышъуфэразэхэу ягъогу зэрэтежъугъэхьажьыхэрэр, нэжъ-Iужъхэм яюбилейхэр, илъэсыбэрэ зэдэпсэугъэхэм ямэфэкIхэр зэрэхэжъугъэунэфыкIыхэрэр. Джы тызфэягъэр кIэлэцIыкIоу 2010-рэ илъэсым къэхъугъэхэр зыфэдизыр, ар ыпэрэ илъэсым зэрэфыщытыр тэбгъэшIагъэмэ ары.

ЛI.Р.: ГъэрекIо районым кIэлэцIыкIоу къыщыхъугъэу ттхыгъэр нэбгырэ 209-рэ. Ыпэрэ 2009-рэ илъэсым а пчъагъэр зыфэдизыгъэр 203-рэ. 2010-рэ илъэсым къэхъугъэ кIэлэцIыкIу пчъагъэу къэсIуагъэм анахь макIэми джыри нэбгырэ 30-м къыщымыкIэу къыхэхъожьыщт. Сыда пIомэ тисымэджэщ кIэлэцIыкIухэр къызыщагъэхъурэ отделение хэтэпышъ, бзылъфыгъэу сабый къызыфэхъунэу щытхэр Мыекъуапэ, Инэм, Адыгэкъалэ, Краснодар, шъхьадж зэшIокIэу иIэм елъытыгъэу ащэх, етIанэ тэ къытфэкIожьых.

Джа сабый 209-у гъэрекIо къытфэхъугъэм щыщэу 106-р шъэожъыех, 103-р пшъэшъэжъыех. Анахьыбэу цIэу афаусыгъэхэри къэсIон: шъэожъыехэм — Бислъан, Сэлим, Амир, пшъэшъэжъыехэм — Алина, Арина, Амина. Ау ахэтых егъашIэм зэхэтымыхыгъэхэу кIалэу Аснар, пшъэшъэжъыехэу Самия, Рамила, Сальма зыфаусыгъэхэр. Тызхэт илъэсым иапэрэ мэзитIу районым сабый 38-рэ къыхъухьагъ. Аущтэу кIон зыхъукIэ, 2011-рэ илъэсым тичылагъохэм сабый 240-рэ фэдиз къадэхъухьанэу тэгугъэ.

ТэуехьаблэкIэ Гъонэжьыкъо зэшъхьэгъусэхэу Заурбыйрэ Заирэрэ зэ къэхъугъом сабыитIу къафэхъугъ — пшъэшъэжъыерэ шъэожъыерэ, зэряджагъэхэр Бэла ыкIи Батыр. Поселкэу Лъэустэнхьаблэ щыщхэ Шкляев зэшъхьэгъусэхэу Алексейрэ Анжеликэрэ лъфыгъищ къазэдыфэхъугъ — Герман, Глеб, Марк.

Къэзэрэщагъэхэр 124-рэ. Ыпэрэ илъэсым елъытыгъэмэ, ар 16-кIэ нахьыб. Мы илъэсым имэзитIу нысэщэ джэгу зиIагъэу ЗАГС-м иотдел щыттхыгъэр 13. Ахэм ащыщ ГъобэкъуаекIэ Теуцожь Рэмэзанэрэ ГъукIэлI Нэфсэтрэ шъхьэгъусэ бэмышIэу зэрэзэфэхъугъэхэр.

ГъэрекIо лIагъэр 282-рэ. Ыпэрэ илъэсым а пчъагъэр зыфэдизыгъэр 308-рэ. РайонымкIэ лIэгъэ пчъагъэр къэзыгъэинырэр Лъэустэнхьаблэ дэт хьапсыр ары.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

БЫЛЫМХЪУНЫР

КомпьютеркIэ чэмхэр къащых

Красногвардейскэ районым щыщ СПК-у «Колхозэу Лениным» ибылымхъо фермэу N 1-м щылажьэхэрэм гъэхъэгъэшIухэр ашIых. ИкIыгъэ илъэсым ахэм чэм телъытэу щэ килограмм 6217-рэ къахьыжьыгъ, ар ащ ыпэрэ илъэсым зы чэмым къыкIахыгъагъэм нахьи килограмм 436-кIэ нахьыб. ХъызмэтшIапIэм гъэрекIо пстэумкIи щэ тонн 1709-рэ къыщахьыжьыгъ.

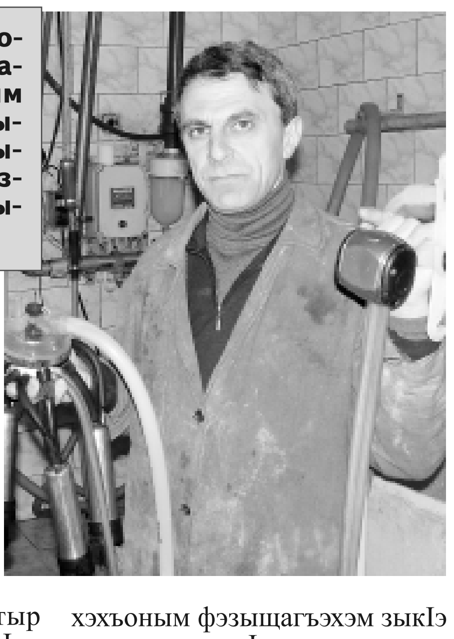

Ащ фэдэ гъэхъагъэхэр ашIынхэм сыда лъапсэ фэхъугъэр? Фермэм ипащэу Светлана Гулак къызэриIорэмкIэ, пстэуми анахь зишIуагъэ къакIорэр былымIус зэфэшъхьафхэр афикъущтым фэдизэу зэрагъэхьазырыхэрэр ары. Анахьэу агъэфедэхэрэр силосыр, концентратхэр арых.

— 2000-рэ илъэсым мы фермэм Iоф щысшIэнэу сыкъызыIохьэм былымышъхьэ 40-м ателъытагъэу Iус килограмм 50 яттыщтыгъ. Джы ар нахьыбэ зэрэтшIыгъэм шIогъэшхо къыкIэкIо, — къеIуатэ Светланэ Гулак. — Тизоотехник Iусхэр зэрэдгъэфедэщтхэ шIыкIэхэр дэгъоу къыредзэх. Ар зэлъытыгъэр чэмхэм щэу къатырэ пчъагъэр ары. Силосым ыкIи концентратхэм афэшъхьафэу тичэмхэм ятэгъэшхых жмыхыр ыкIи белокхэр бэу къззытырэ фэшъхьаф Iусхэр. Арэущтэу Iофхэр зэрэзэхатщэхэрэм ишIуагъэкIэ, икIыгъэ илъэсым игъэмафэ фабэу градус 40 зыщэIэми фермэм щэ тонни 5-м ехъу къыщыштхьыжьыщтыгъ, чэм пэпчъ телъытагъэу щэу къыкIэтхыщтыгъэр килограмм 20-м хъазырэу нэсыщтыгъ.

БылымIусхэм ягъэхьазырын фэгъэзэгъэ бригадэм дэгъоу Iоф ешIэ. Мэкъум игъэхьазырыгъом мы бригадэм хэтхэр чэщым сыхьатыр щым уцыр зыщаупкIэрэ чIыпIэм макIохэшъ, комбайнэу «Клевер» зыфиIорэм Iоф рагъашIэзэ, люцернэ цIынэу тищыкIэгъэщтым фэдиз агъэхьазырэ. Джащ фэдэу чэмхэм якъэщын тыфемыкъэзэ, пчэдыжьым сыхьатыр тфым уц цIынэ упкIэтагъэу былымхэм ядагъэшхыщтыр фермэм къырагъэуалIэ. Чэщ-зымафэм къыкIоцI былымхэр зэрагъашхэхэрэм ыназ тырегъэтыщтыр фермэм изоотехникэу А. А. ШакIом.

Чэмхэм щэу къакIахырэм хэхъоным фэзыщагъэхэм зыкIэ ащыщ ахэр зычIэтхэ къакъырхэр дэгъоу зэрэзэтырагъэпсыхьагъэхэр. ТапэкIэ мыщ ижьыкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу чэмхэр къыщащыщтыгъэхэмэ, джы щэр зэрыкIорэр агъэпсыгъ, къакъырым сомэ мин 70-рэ зылъати къащэфыгъэ компьютерыр чIагъэуцуагъ. Ар яIэпыIэгъоу чэмхэм якъэщын фежьэх, джащ фэдэу чэмхэр къызэращыхэрэ аппаратхэр агъэкъабзэх. Чэмыщым ышIэнэу къэнэжьырэр чэмым екIолIэнышъ къызэращырэ аппаратыр ышхол пилъхьаныр ары. Щэу чэмхэм къакIащырэр ащ тегъэпсыхьэгъэ унэу яIэм къекIуалIэ, ащ щаукъэбзышъ, ваннэм рагъахьо. Щэр зыщэщт машинэм етIанэ ащ щэр къырещышъ, зыдищэн фаем лъегъэIэсы.

— Джы тызыхэт лъэхъаным фермэм IофшIэн зэфэшъхьафхэу щызэшIотхыхэрэм федэу къатырэр нахьыбэ хъугъэ, — еIо Светлана Гулак. — ТапэкIэ зы чэмыщым шъхьэ 43-рэ фэгъэзэгъагъэмэ, а пчъагъэр непэ 58-м нэсыгъ. Илъэс заулэкIэ узэкIэIэбэжьымэ, фермэм тет чэм пэпчъ телъытагъэу чэщ-зымафэм щэ килограмм 18 къыкIахыщтыгъэмэ, джы а пчъагъэр тэ килограмм 40-м нэтэгъэсы. Былымхэр псы егъэшъогъэнхэри нахьышIоу дгъэпсыгъэ. ТапэкIэ шлангымкIэ псы зыщешъохэрэм арыдгъахъощтыгъэмэ, джы ари автоматикэмкIэ зэшIотэхы.

Фермэм пстэумкIи мы лъэхъаным къащырэ чэм 275-рэ щаIыгъ. Ахэр къызэлъытыфэхэу рагъэжьагъ. Мы уахътэм чэм пэпчъ щэу къыкIахырэр килограмм 25-м къыщыкIэрэп.

Къакъырхэм Iусхэр къящэлIэгъэнхэм пае тракторэу «Беларусь» зыфиIорэр фермэм щагъэфедэ. Былымхэм Iусхэр заритхэкIэ, тракторым тес механизаторым ебзыр гъэтIылъыпIэм рещалIэ. Ащ ыуж силосэу чэмхэм арагъэшхыщтыр къещэ. Чэщ-зымафэм чэмхэр тIоуцогъо къащых.

Фермэм тет къакъырхэм ащыщ тыщыIукIагъ чэмыщэу Александр Хархановым.

— Сянэ былымхъо фермэм илъэс 42-рэ щылэжьагъ, ащ сыригъусэу бэрэ фермэм сыкъаIощтыгъ, етIанэ ащ иIофшIэн лъагъо сэри сытеуцуагъ, мары илъэс 30 хъугъэу хъызмэтшIапIэм сыщэлажьэ, — къытфеIуатэ Александр. — Шъыпкъэ, зэкIэми зэралъытэрэр чэмхэм ящын бзылъфыгъэхэр фэгъэзэгъэнхэ фаеу ары. Ау сэ лъэшэу сигуапэ сиIофшIэн сэгъэцакIэ. Мы лъэхъаным чэм 58-рэ къысфэгъэзагъ. ЗэкIэ былым щытыпIэхэр автоматизированнэу щытхэшъ, тиIофшIэн лъэшэу къегъэпсынкIэ. Сэ чэщ-зымафэм сичэмхэм щэ литрэ 800-м ехъу къакIэсэхы.

Фермэм Александр Хархановым фэшъхьаф чэмыщ пэрытхэри щэлажьэх. ИкIыгъэ илъэсым пстэуми анахьыбэ зичэмхэм къакIэзыхыгъэр Г. Гулаковар ары, ащ чэм телъытэу щэ килограмм 6779-рэ къыхьыжьыгъ. Килограмм мини 6-м къырагъэхъугъ чэмыщхэу В. Гайдук, М. Мамедовам, Г. Фиушинам чэм пэпчъ щэу къыкIахыгъэр. Фермэм щылэжьэрэ былымIыгъхэми ящытхъу фэшъхьаф къаIорэп. Ахэр С. Авраменкэр, С. Зайцевыр ыкIи С. Боговыр арых. ШкIэхъо пэрытхэу яIэх Т. Бабинар ыкIи Е. Хархановар.

КъэтIогъэ пстэуми къахэзгъэхъожьы сшIоигъор фермэм тет чэмыщ ыкIи былымIыгъ пэрытхэм ямэзэ лэжьапкIэ сомэ мин 25 — 27-м зэрэнэсырэр ары.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый.

Сурэтым итыр: **чэмыщэу Александр Хархановыр.**

ШЭУДЖЭН РАЙОН КЪЭБАРХЭР

Губгъо IофшIэнхэм афэхьазырых

«Мэзаем ишъхьаныгъупчъэхэр» зыфаIорэм фэдэ уахътэ мызэгъэгум къыхэкIыгъэп. Зэ осыр къесэу, ащ жыбгъэмрэ ощхымрэ къыкIэлъыкIохэу зэрэщытыгъэм фэшI чIыгулэжьхэр игъом губгъом ихьанхэ алъэкIыгъэп. Джары къызыхэкIыгъэр бжыхьасэхэм чIыгъэшIухэмкIэ яшIушIэгъэныр гъэтхэпэ мазэм иятIонэрэ кIэлъэныкъо зэхащэныр.

— Мыгъэ бжыхьэ коц гектар мин 14-м ехъумэ, хьэ гектар 1800-м фэдиз хьазырмэ ыкIи рапс гектар 1266-мэ минеральнэ чIыгъэшIухэр аIэкIэдгъэхьан фае, — еIо Шэуджэн районым мэкъу-мэщымкIэ игъэIорышIапIэ иагроном шъхьаIэу ГутIэ Мурат.

А IофшIэныр зэшIохыгъэным фэшI мэкъумэщышIэхэм аммиачнэ селитрэу тонн 3700-м ехъу ящыкIагъ. Ар зэкI пIоми хъунэу Iахьэзэхэлъ ыкIи фермер хъызмэтшIапIэхэм пасэу къызIэкIагъэхьагъ.

Агроном шъхьаIэм зэрилъытэрэмкIэ, зэкIэ хъызмэтшIэпIэ инхэм икIыгъэ илъэсым ибжыхьэ нахь пыутэу аммиачнэ селитрэр ащэфыгъ. Мы лъэхъаным фермер хъызмэтшIэпIэ нахь цIыкIухэм чIыгъэшIухэр къызIэкIагъахьэх.

Гъэтхэпэ мазэм иятIонэрэ кIэлъэныкъо мэфэ фабэхэу къыхэкIыгъэхэр агъэфедэхэзэ, техникэу зэтырагъэпсыхьагъэр губгъом ращэзэ зигъо IофшIэнхэр зэшIуахыгъэх. Мэкъу-мэщымкIэ район гъэIорышIапIэм иинженер шъхьаIэу Р. Н. Мэрэтыкъом зэрилъытэрэмкIэ, гъэтхэ губгъо IофшIэнхэм язэшIохынкIэ ящыкIэгъэщт техникэр зэкIэ агъэхьазырыгъ.

Iоф зымышIэхэрэм субсидиер IэпыIэгъу афэхъу

Мэрэтыкъо Абубэчыррэ Хьабибэрэ яунагъо къуаджэу Хьакурынэхьаблэ лъытэныгъэ зыщыфашIэу дэсхэм ащыщ. Ахэм кIэлиплI апIугъ, зэкIэри щыIэныгъэм игъогу шIагъо тыращагъэх.

Абубэчыр илъэс 30-м ехъу псауныгъэр къэухъумэгъэным фэгъэзэгъэ системэм Iоф щишIагъ, непи ар лъегъэкIуатэ. Хьабибэ къуаджэм дэт универмагым къызыIуагъэкIым IофшIэн ымыгъотэу бэрэ щысыгъ. IофшIэн лъыхъухэрэм ягупчэ иучет зыхэуцон, программэу щыIэм елъытыгъэу ежь иIоф къызэIуихыным фэшI IэпыIэгъу фэхъущт субсидие къыратэу рагъэжьагъ.

Зэшъхьэгъусэхэм субсидиеу сомэ мин 59-рэ фэдиз хьазыр къаIахи, былым пIашъэхэр ащэфыгъэх. Апэу мазэ зыныбжь шкIитIу агъэхъунэу рагъэжьагъ.

— IофшIэныбэ зэшIотхын фаеу хъугъэми, — еIо Хьабибэ, — джы тшIагъэм тыкIэгушIужьы. Былымэу тхъугъэхэр мэфэ благъэхэм тщэщтых, ахэм ачIыпIэ дгъэпщэрыщтхэр идгъэуцощтых. Джарэущтэу субсидиер тиIоф зэхэтщэнымкIэ IэпыIэгъушIу къытфэхъугъ.

Бизнес цIыкIум зеушъомбгъу

2009-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу районым предпринимательствэ цIыкIум IэпыIэгъу фэхъугъэным фэгъэхьыгъэ программэр щагъэцакIэ. Апэрэ илъэсым ащ ифонд зызэхащэм сомэ мин 300, къыкIэлъыкIогъэ илъэсым сомэ мин 400 Iофым изэшIохын хилъхьан ылъэкIыгъ. Мы илъэсым а фондым ахъщэу илъым хэпшIыкIэу къыхэхъо.

— Тирайон мы лъэхъаным предприятие цIыкIухэу 26-рэ ыкIи индивидуальнэ предпринимательхэу 358-рэ щэлажьэх, — къеIуатэ предпринимательствэ цIыкIум ыкIи гурытым IэпыIэгъу афэхъугъэнымкIэ район муниципальнэ фондым ипащэу Шъынэхъо Аскэрбый. — Районым щыщ нэбгыри 150-у Iоф зымышIэщтыгъэхэм тифонд IэпыIэгъу аIэкIигъэхьагъ. Ащ фэдэу икIыгъэ илъэсым тиIэпыIэгъу зылъыIэсыгъэр индивидуальнэ предпринимательэу 11. Ахэм ащыщ пэпчъ сомэ мин 200 IэкIэдгъэхьагъ.

Ащ пыдзагъэу Аскэрбый къызэриIорэмкIэ, муниципальнэ фондыр бизнес цIыкIум фэшI бизнес-планхэр зэхэгъэуцогъэнхэм ыкIи законодательствэу щыIэм къызэрэдилъытэрэм тетэу ящыкIэгъэ консультациехэр зэхэщэгъэнхэм апылъ.

Севастополь дзэ къулыкъур щехьы

Дзэм къулыкъу щихьыным ыпэкIэ Мамхыгъэ щыщ ДышъэкI Руслъан гурыт еджапIэр къыухыгъ, АКъУ-м илъэпкъ факультет ия 4-рэ курс исыгъ, илъэс заулэрэ спорт зэнэкъокъухэм ахэлажьэзэ, пэрытныгъэр къащыдихэу къыхэкIыгъ. А пстэум адакIоу дзэм фэгъэхьазырыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэми хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр ащиубытхэу къыхэкIыгъ.

Руслъан зышIэхэрэм зэралъытэрэмкIэ, дзэм къулыкъу щихьыным дэгъоу тегъэпсыхьагъэу къуаджэм дащыгъ. Ар зыфагъазэу зэшIуимыхын щымыIэу ары зышIэхэрэм зэраIорэр.

Мы лъэхъаным Руслъан Севастополь дзэ къулыкъур щехьы. Урысыем и ХышIуцIэ флот ичастьхэу хыIушъор къэзыгъэгъунэхэрэм ахэфагъ. Ябынхэм письмэу къафитхыхэрэм къызэрарытхэрэмкIэ, присягэр ыштагъ, хэгъэгум икъо шъыпкъэу зэрэщытыр къыгъэлъагъозэ, зэрифэшъуашэм тетэу къулыкъур зэрихьыщтымкIэ гущыIэ аритыгъ.

Урысыем ичемпион Джыракъые щыщ

Къуаджэу Джыракъые щыпсэухэрэр лъэшэу ыгъэгушIуагъэх Сыбыр чыжьэм къикIыгъэ къэбарым. Урысыем идзюдоистхэм язэнэкъокъоу олимпиадэм зыфагъэхьазырыгъэным игупчэу «Тюменьдзюдо» зыфиIорэм щыIагъэм илъэс 17-м ит Къэлэшъэо Заур дышъэ медаль къыщихьыгъ.

Заур килограмм 60 зионтэгъугъэу Тюмень щызэнэкъокъугъэхэм ахэтэу уцогъуихэ зэбанэм зыми ригъэхьыгъэп. Джарэущтэу дышъэ медалыр къыдихыгъ.

Мы лъэхъаным дзюдоист ныбжьыкIэр къалэу Лабинскэ дэт училищэу программистхэр зыщырагъаджэхэрэм иятIонэрэ курс ис. Къоджэ еджапIэм зычIэсым тренерэу иIагъэхэр Акъущхэу Мыхьамодэрэ Бислъанрэ, джы зыгъасэрэр Нэгъой Рэмэзан. Къыблэ федеральнэ округым пэрытныгъэр щыубытыгъэным фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъум хэлажьэзэ, Заур апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ. Урысыем ичемпион гухэлъэу иIэр Европэм ыкIи дунаим апэрэ чIыпIэхэр ащиубытынхэр ары.

ТХЬАЙШЪЭО Тасим.

ШЭУДЖЭН Байзэт

МЭХЪАДЖЭМ ИЛЪЭТЬО ПХЭНДЖХЭР

Рассказ

БАТЭКЪО КъункIыкъо икъэщэгъу зэхъум, пшъэшъэ макIэп ыщэным кIэнэцIыхэу къыфеплъэкIыщтыгъэр. Ау мо кIэлэ ищыгъэ дахэу иIэсагъэкIи, иIэдэбныгъэкIи зыхэтхэм къахэщыщтыгъэм Мэджыкъо Сымсурэ къыщагъ. Ар къыдамыгъакIо ашIоигъоу зыгорэхэр пылъыгъэх. КIалэм янэ-ятэхэри зэрагъэзафэхэзэ, ежь КъункIыкъуи, ыш Джанхъоти зиямылажьэми, аIон агъотыгъ. Ау къызыхэкIыгъэхэ Татэкъохэр анахь псэуакIохэу, лэжьакIохэу чылэм дэсыгъэхэм ащыщыгъэх.

СымсурэкIэ гумые тIэкIу къызыкIыхахьэщтыгъэр хэтэрыкIхэм ялэжьын пылъ къиныр зэкIэ ежь ышъхьэ къыдэфэным зэренэгуещтыгъэр ары ыкIи фэгуитIугъ. Ау етIанэ Сымсурэ КъункIыкъо къызыдэкIом, тхьагъэпцIыгъэшхо хэлъэу, жэмыIанэу пчэгур унагъом псынкIэу щиубытыгъ. Джанхъот нысэм едэожьэу, агухэр зэфэмышIоу, джэгъогъу нэмыплъыр азыфагу илъ хъугъагъэ. Ар къыфигъэгъунэу щытыгъэп нысэм ыкIи шIэхэу шхъухьэхр шъэфэу къыдызэрихьэхэу иублагъ. Ащ фэдэ гуцаф зымышIыщтыгъэ ипщи IудэнэкIэ зэфэшъхьафхэр зэблыгъэхэу кофем фыхитакъощтыгъэх. Джанхъот янэшыпхъоу Чэбэхъан ахэм цыхьэ афимышIынэу, джащ фэдэу фызэхишIыхьагъэм епщи, бгъбзэ горэхэр къыфипчъи, ригъэшъуагъ.

Нысэ хьилэ мэхъаджэм ыпкъ къикIыкIэ Джанхъот къалэу Мыекъуапэ кIожьынэу зыфигъэхьазырыщтыгъ. Нысэм ыгъашхэмэ къыжыжьэу осыетхэр Чэбэхъан къыфишIыщтыгъэх.

Сымсурэ шхъухьэм пымыкIэу пылъыгъ, чыжьэу кIорэ гупшысэ шъэфхэм ренэу ахэтыгъ. Чэбэхъан джэнчыдз Iэзагъ, адыгэ шъолъырым ащ нахь Iазэ имысэуи алъытэщтыгъэ. Шъыпкъэр зэкIэ къыIотэнэу джащ фэдэ Iэмыр иIагъ. Сымсурэ IофшIэным зыщидзыещтыгъ. КъызыхэхьагъэмэятхьагъэпцIэкIын ылъэкIыгъ: пчэдыжьырэ жьэу кIэтаджэмэ хатэм хэмыхьэу, унэгъо кIоцIым уахътэр щигъакIощтыгъэ техъон-кIэлъынхэр ыутхыпкIыхэ фэдэу, къумгъаныри ыIыгъэу унэм къикIыти, пчъэIупэм псы тIэкIу тыриутхэу зыригъэшIыщтыгъэ. Ащ пае КъункIыкъо янэу Аминэт ыпшъэ дэкIын фаеу хъущтыгъэр багъэ: чэмыр ыщыщтыгъ, щэр ыгъажьоти, къуае рихыщтыгъ. Унэгъо хъызмэтыр зиухыкIэ хатэм хэхьажьыщтыгъ, хэтэрыкIхэм хъупхъэу адэлажьэщтыгъ. Унэм къихьажьыми, пщэрыхьанэу игъо фифэжьыщтыгъ. Аминэт гъэсэпэтхыдэ фэдэу нысэм зыгорэхэр риIомэ, зыкъыфигъэцыхэу, зыкъыригъэпхъуатэу шIоигъуаджэщтыгъ.

— Тэри пэкIэ псы тешъорэп, зыгори тлъэгъугъэ, зыгори тшIагъэ, — гуащэм къыриIорэр фимыдэу, къежэдаощтыгъ.

Сымсурэ унэкъощхэри ыгъэсэжьыщтыгъэх, ышъхьэ кIыхьэ блашъхьэм фэдэу зэкIэми зэхисэщтыгъэ. ЗышIоакъылышIуагъ, зышIодэгъугъ. Нэджыкъомэ мыхъунэу къахафэрэр ыгу нэмысэу къыригъажьэщтыгъ:

— Ей, мыщ фэдэ губгъэн цIыф ешIа? Шъузэгупшысэрэр къызгурыIон слъэкIырэп. Е гулъытэ горэ шъуимыIахэмэ сшIэрэп.

Акъыл къаригъэгъотынэу ышыпхъу Джантыгъи, ятэшэу Ибрахьими атырипчъэн икъун ыгъотыщтыгъ.

— Сэ унэм сисыгъэмэ, мощ фэдэ губгъэн къышъохъулIэныеп, — етIанэ ицIэцIэн кIэух къыфишIыжьыщтыгъ.

Сымсурэ кIалэхэр къызыпэфэхэм, унэм шъхьафит шъыпкъэу къиуцуагъ, зэкIэри ежь игъэсэнэу Iоф пстэуми ахэбгъуаоощтыгъ. Ядэжь зыкIoкIи ышъо къыпычыгъ, мэфэ зыбгъупшI нахьыбэ ымыгъэшIэжьэу ыпсэ хэкIыгъ. А цы щыхьэгъэ Iэуадэм бгыбзэр игъусагъэу къычIэкIын, Хьалидэ зыубытыгъэ узым уебэныжьын плъэкIынэу щытыгъэп. Дунаир зыхъожьыгъэм пае IэплъэкIыжьыер ынэмэ арихьылIагъэу, ыгу хэкIырэм фэдэу Сымсурэ шъыгъо джэнэ шIуцIабзэр щыгъэу гъышъо къызытыригъаоощтыгъ. Батыкъомэ егъашIэм къэлэжьыгъэр Сымсурэ зыIэкIиубытэнэу ышъхьэ илъ хьилэгъэ шъэфыр джащыгъуми щыгъупшэщтыгъэп...

— Ари тыщыIэмэ зыгорэу хъун, — Сымсурэ игущыIэхэм ахилъхьагъэр дэгъоу къыгурыIуагъэу Хьамчыу IугушIозэ джэуап ретыжьы.

Пчэдыжьым Джанхъот къазгъырыр ышти, хатэм дэхьагъ шъхьаем, ыпкъынэ-лынэ гъэрет гори хэлъэп, ылъакъохэр мэкIэзэзых, ыIэхэр фэгъэIорышIэжьхэрэп. ФэмылъэкIыхэ хъуи, унэм къэкIожьыгъ. Аминэт кIалэм къехъулIагъэр сыдым фишIэна, ащ гу лъимытэу тегиихьэ:

— Чылэ кIалэр мэбанэ, мэIэтхъо-лъатхъо, тиун, тибын, тилэжьыгъ аIо, зыгорэм ыуж ыжэ ыгъэуцуцтыгъэп, жьи кIи гъэсэпэтхыдэ къафеджэщтыгъэх. Зэхэдз имыIэу цIыфхэри ыушъхьакIущтыгъэх.

Сымсурэ къин зэригъэлъэгъунэу фэегъахэп: радиом, телевизорым къыIорэмэ, къытхэрэмэ шIокIэщыгъоу ядэIузэ, мафэхэр ыгъакIощтыгъэх. Ар ышнахьыжъ Мурат шIомытэрэзэу шыпхъум къегъиищтыгъэ, ишэн зэблихъунэу, Iоф горэм зыфигъэзэнэу къыриIощтыгъэ. Ау ежьым ащ риIожьыщтыр хьазырыгъ: сыдэнэуи, сыбзэнэуи игъо сифэжьыщт, арышъ, сызыфэгъуIэн фэдэ слъэгъурэп. Ау Iэпэрыштэм хэтыгъ, зыщынысэ унагъом ахьщэу къихьэрэр аригъэгъотыжьыщтыгъэп. Ошэкур чIэгъи, нэмыкIи къылъыхьухэзэ, хэти тыдэ щигъэтIылъыгъэри къыгъотыти, ыгъэбылъыщтыгъэ. Чылэм, тыщым кIон зыхъукIэ, ашIуигъэбылъыгъэр имыкIоу, лIым иджыбзэри къызэпилъыхьухэзэ, къаригъотагъэм нахьыбэр пигъэути, зыдиштэщтыгъ. Гъогум зытехьэрэм шъхьамысыжьэу IэшIу-IушIухэр янэ къыфищэфыщтыгъэх. Ащ унагъом бырсыр къыригъэтаджэщтыгъ.

Гъомылэу унагъом къихьэрэр къэзыгъотыщтыгъэр Хьалид арыгъэ. Ау къыриути, ар узым зызэлъеубытым, Джанхъот ышыхэр сымаджэм ыпашъхьэ исыгъэх. Хьалидэ щытхъубэрэ шIогъабэрэ пылъыгъэми, ипщ шIопсэкIодэу нысэр еблэжьыгъэп. Ащ Iиманцызыгъэ Джанхъот ышIэщтыгъ. Зэгорэм ышъхьац налъэхэр Сымсурэ зэпиупкIхи котлетэу ыгъажъэрэм хилъхьагъ. А чIыпIэм къырихьылIэгъэ Джанхъот ятэ шхэнэу пэтIысхьагъэу хъурэр, шIэрэр ылъэгъугъ.

— Умышхы котлетыр, ужэ дэмылъхь! — ыгукIэ къэкууи шъхьаем, ыжэкIэ римыIошъоу, шэйтан Iофа, джынэ Iофа, теплъэхъукIи, нэгъэупIэпIэгъум Хьалидэ лагъэм къыралъхьагъэр зэкIэ ыдырыгъ. ЛIыжъым

Пчэдыжьрэ пасэу Джанхъот къэтэджыжьыти, унэ цIыкIум ит гъунджэм кIэрытэу ыIэпкълъэпкъ зэкIигъэкIыщтыгъ. Сымсурэ ар ыгу тефэщтыгъэп ыкIи лъэбгъу ридзынэу зыгорэхэр ренэу къыугупшысыщтыгъэх. Ахэм зи къарымыкIы зэхъум шхъонтIэрымэр тырихэу, Iудымыдызэ, ыIэгушъохэр зэриутэкIыщтыгъэх. Зы кортышIу тешIагъэу КъункIыкъо хатэм дэтэу гъы мэкъэшхо къыдэоягъэу зэхихыгъ. ГуIэмэ лъатэзэ, унэм къилъэдэжьыгъ хъугъэр зыфэдэр ымышIэу ыкIи къэупчIагъ:

— Сыда мыщ ихъухьагъэр?

Сымсурэ ышъхьац къетIупщэхыгъэу, лъынэпс жъуагъэр ыгъачъэу, хъырхъырхъ ыIоу гъыщтыгъэ.

— Сэ гъомылэу сшIырэр мыщ ышхырэп ныIа. Сыда силажьэр симыхьамелэ IумыпэмышIынэу? — ынэ къикIотэу лIым дэгущыIэщтыгъ.

КъункIыкъо кIэлэ гъэтIылъыгъэу, рэхьатэу шэн дэгъу иI. Джанхъот мыхъун зи риIуагъэп. Чэщырэ чъыен зэримылъэкIырэм пае хьэр къырищэкIызэ, чылэ урамхэр къылъыкIухьэщтыгъэх, къызымэлакIэкIэ унэм къилъэджэжьыти, картоф жъуагъэрэ хьалыгъу такъырырэ ышхыти, унэм икIыжьыщтыгъ.

Сымсурэ Джанхъот зэрэфэмылъэгъурэм къыхэкIэу зичэзыу шхъухьэу дызэрихьащтым егупшысэу щагум дэтызэ, Жадэкъо Хьамчыу къыIухьагъ. Тутыным пархъэу ешъо, «Iыхьсыхьым» хэтэу хэпскъэуIукIы къэлапчъэм зыкъытыригъэкIагъэу.

— Лэгъунэм узесыми сэ сынаIэ къыптесыдзэгъагъ сыгу урихьэу, сыоплъ зэпытыгъэкIи сезэщыщтыгъэп, — ащ къыриIуагъ Сымсурэ.

— Адэ, — еIо Сымсурэ, — уфаемэ, дунаим къыбдэмыхьун щыIэп, о узэрэпылъ, узэребл, — кIэщхыпщIыкIы, ынапшIэхэр дещаех.

итых, о къыпщышIыгъэр сшIэрэп нахь?..

Джанхъот янэ ащ фэдэу губжыгъэу зыкIи къыхэкIыгъэп.

— Iэлэщыр ары зыдэпщэн фаер! — игъорыгъоу нысэм игущыIэ къыхесэ.

— Сыда уиIофэу къысхэлъыр, сызкIызэбгъэзафэрэр? Мафэ къэси лъэбгъу горэ къысэбдзынэу упылъ, зэ сауж уикIыжьы хъущтыба? — Джанхъот бзылъфыгъэ мэхъаджэм зыфигъэзагъэу зимыщыIэжьышъоу текуо.

— Сыфаеп мы унэм ащ нахьыбэрэ сисыжьынэу, — атхьалэрэм фэдэу мэкIыи Нэджыкъомэ япхъу, зецунтхъэжьы зыгорэ дэдэ хъугъэм фэдэу.

КъункIыкъо шъузым ыIэмычIэ бэшIагъэу «чIэсышъ», ащ ыгукIэ игъус шъхьаем, ышнахьыкIэ фэгубжынкIи зэришIын ышIэрэп. Ежь Джанхъот къызэкIэлъыхьагъэшъ, еонэу хьазыр, ау ерагъэу зэтыраIажэ.

КъункIыкъо делэп, бырсырыр къызэрыкIырэр дэгъоу ешIэ..., ау зыкIи фэмалэп...

Хьамчыу чэуцэпкъым готэу кIозэ Сымсурэ IуупIагъэти, лъэшэу зыкъыригъэпхъотагъ.

— ЖъоныгъокIэ мазэм дунаим ыбгъэ къызэIуехы, шIулъэгъум укъеухьыжьы, узэредэзэ, узэрещэ. Сыдэущтэу титIо тызэIукIэн тлъэкIыщта? — Хьамчыу ынэхэр къихъудыдыкIыхэу къэупчIэ.

— Арыба?! КъэшIэгъуае тызызэтефэщтыр...

Хьамчыу гъунэгъу кIал, совхозым имашинэ ис, шIоигъор ышIэу есагъ. Зы гупшыс зэрыгъазэрэр: щыIэныгъэм къыхэпхырэр уиIахь, зи ежь-ежьырэу зэпыфэрэп.

Сымсурэ ышыпхъу дэжь макIоу ыIуи, дэкIыгъэу гъогушхом тет, Iэлъмэкъжъыер иIэдэжь. Мэшъыгъоу къыпщыгъэхьоу шIуцIэ закIэкIэ фэпагъэ. Автобусэу къэуцухэрэм арытIысхьэрэп, зыгорэм ежэ. Къыпэмычыжьэу къогъупэм къотэу къылъыплъэрэ Джанхъот а зэкIэри ельэгъу. ОшIэ-дэмышIэу машинэ плъыжь цIыкIоу дэгъоу ышIэрэ Казбек зэрысыр къыкъолъэти, къэуцугъ, гуIэзэ Сымсурэ ащ зыридзагъ...

«Тыдэ ущыIагъа аIомэ, Яблоновскэм сшыпхъоу дэсым дэжь сыкIогъагъ ясIощт», — Сымсурэ зэкIэри къыдилъытэгъахэу ыгукIэ зэреIожьы.

Тыгъурыгъуаемэ ямэз Iапчъэ зынэсыхэм, «Жигули» цIыкIур зэкIэм щыкIодыгъ...

Джанхъот шхэ пэтзэ лагъэм Сымсурэ зыкъытриуIуби, зыгорэхэр къыпчъыхи, «фы-фыф» ыIозэ хэпщагъ. Джанхъот ащ нахьыбэрэ ышхырэм еплъыжьынэу фэмыеу, янэшыпхъу Чэбэхъан къызэрэриIогъагъэу, ычый ыукъэбзынэу унэм илъэтыгъ.

ИкIалэхэр зыпIугъэ Джанхъот лажьэ рихынэу Сымсурэ ыгу къэкIыгъ. Нэужым Джанхъот Iоф зыщишIэщтыгъэ Мыекъуапэ къыбгынагъ, шIу ылъэгъущтыгъэ пшъашъэу Зареми IэкIыб ышIыгъ. Ау иIоф дэи къызэхъум, общежитиеу зэрысым къырарыгъэщи, къехъулIагъэхэр, игукIае къыфиIотагъ. Шъхьагуащэ имэз, къушъхьэхэр егъэшIэрэеу къызэрэщинэщтыгъэм инэу зэридзэу гур къыгъэцIыкIущтыгъэ. Заремэ ащ нахьыбэрэ гъогум рыкIоу ылъэгъужьыщтэп, аужырэу теплъэжьэу къыщэхъу. Зэ шIу ылъэгъугъэм, нэбгырэ минмэ къахихыгъэм фыриIэгъэ гугъэпIэшIухэр зэпыутыгъэхэмэ, джы ежь игъашIэ сыд ыосэжьа?

Джанхъот ащ фэдизэу зезыдзэжьырэр зэмыжэгъэ тхьамыкIагъоу къыфыкъокIыгъэр ары. Ар ыдзэжь кIогъэгъэ врачмэ мыхъужьынэу къезыIуагъэхэри ахэтыгъэх. Дунаим шъэфэу техъухьэрэ пстэури къэшIэгъоягъ.

Ошъогум жъуагъоу итхэр къилыдыкIыщтыгъэх, умышIэмэ жъалымэу къыдэхьащхыхэрэм фэдагъэх, зэмкIэ къызэкIаблэхэмэ, зэмкIэ упэбжьэжьхэу. Адэ джы пшъашъэм фыриIэгъэ гугъэ дахэр аущтэу кIодыжьыпэщта, хьауми зэгорэм къыгъэзэжьынэу гугъапIэ щыIа? Ащ фэдэ гухэкI гузэжъогъу чIыпIэ ифэщтми ныбжьи ышIэныеп.

— Узэпэш, Зарем! ГъашIэм лъэпэ мафэ Тхьэм щыуегъэдз, насыпышIуи уешI!

Хьалидэ зэрэщымыIэжьыр Сымсурэ игопагъ, джы заримыгъэлъэгъуи, заримыгъашIи шIоигъуагъ. Нэйпсыежъэу, цIыфмэ зыгори зэхамыхыгъэми, ар жьым зэрихьэрэм фэдэу къышIошIыщтыгъ. Нэджыкъомэ япхъу зимышIэжьэу, ыгукIэ Батыкъохэр ригъэуцолIэнхэу, уни, тахъти — зэпстэури изакъоу къыфэнэну, тхъэжьэу щыIэнэу ары зыфэягъэр. Ары шъхьаем, Тхьэм зэкIэ къызэхехы, ешIэ, елъэгъу... Цыф шIулъэгъур зиджагъоу, гукIэгъур къызымыдзэу щытыгъэм ижъалымыгъэ Тхьэм къыфимыгъэгъугъэнкIэ енэгуягъо, мыхъужьын уз къыфыкъокIышъ, ошIэ-дэмышIэу къытефэ, малIэ.

Ары, цIыфмэ аIо: «Машэ зытIырэр, машэм ефэжьы».

ТЕАТРЭМРЭ ЩЫIЭНЫГЪЭМРЭ

ЗэрагъэлъапIэрэм ишыхьат

Режиссер цIэрыIоу, Урысыем, Къэбэртэе-Бэлъкъарым искусствэхэмкIэ язаслуженнэ IофышIэшхоу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу ТхьакIумэщэ Налбый итворчествэ тэгъэлъапIэ, ыгъэуцугъэ спектаклэхэм тшIогъэшIэгъонэу тяплъы.

Америкэм щыпсэурэ Натхъо Къадыр ипьесэ техыгъэ спектаклэу «Мэдэя» зыфиIорэр ТхьакIумэщэ Налбый иIофшIагъэ къэзыгъэбаигъэмэ ащыщ. Лъэпкъ театрэм щигъэуцунэу зыфежьэм тарихъым, лъэпкъ шIэжьым, искусствэм зэхъокIыныгъэу щыкIорэмэ гукIэ зафигъэзагъ, зэфэхьысыжьэу ышIыгъэхэр тызыхэт лъэхъаным къырипхыгъэх.

ТхьакIумэщэ Налбый творческэу Iоф зишIэрэр илъэс 50 хъугъэ. Режиссерым ипсаунығъэ къеIыхыгъэшъ, спектаклэхэр ыгъэуцунхэ ымылъэкIыгоми, театрэр зикIасэхэм, иIофшIэгъухэм агъэлъапIэ. Спектаклэу «Мэдэяр» Лъэпкъ театрэм къызыщагъэлъагъом Шэуджэн районым къикIыгъэхэр, Мамхыгъэрэ Хьакурынэхьаблэрэ ащыщхэу Мыекъуапэ дэсхэм яхасэ хэтхэр, театрэм иныбджэгъушIухэр, АР-м культурэмкIэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый еплъыгъэх.

Лъэпкъ театрэм идиректорэу Зыхьэ Мэлайчэтрэ режиссер шъхьаIэу Кукэнэ Муратрэ зэхахьэм къыщыгущыIагъэх, шIушIэ пчыхьэзэхахьэм хэлэжьагъэмэ лъэшэу зэрафэразэхэр хагъэунэфыкIыгъ. Спектаклэу «Мэдэям» хэлэжьэгъэ артистхэм Iэгу афытеуагъэх.

Пчыхьэзэхахьэм къыхахыгъэ ахъщэр ТхьакIумэщэ Налбый ратыгъ ипсаунығъэ зыпкъ ригъэуцожьыным фэшI IэпыIэгъу фэхъухэ ашIоигъоу.

Москва къыщагъэлъэгъощт

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ непэ Москва ежьагъ. Хэгъэгум икъэлэ шъхьаIэ спектаклитIу тиартистхэм къыщагъэлъэгъощт.

ТхьакIумэщэ Налбый ыгъэуцугъэ спектаклэу «Мэдэяр» ыкIи Мамый Ерэджыбэ ипьесэ техыгъэу зэлъашIэрэ режиссерэу КIуращынэ Аскэрбый ыгъэуцугъэ «Псэлъыхъохэр» Лъэпкъ театрэм Москва къыщигъэлъэгъощтых. Мэлылъфэгъум и 5 — 6-м тиспектаклэмэ нэбгырабэ яплъынэу, культурэмкIэ зэпхыныгъэу Москва дытиIэр нахь пытэнэу тэгугъэ.

Сурэтым итхэр: **Лъэпкъ театрэм иартистхэр спектаклэу «Мэдэям» хэлажьэх.**

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

Анахь цIэрыIомэ «Ислъамыер» ащыщ

Дунаим щызэлъашIэрэ орэдыIо-къэшъокIо ансамблэу «Ислъамыер» зызэхащагъэр илъэс 20 хъугъэ. Ащ фэгъэхьыгъэ концертэу Краснодар щыкIуагъэм краим иадминистрацие, Беларусым якъулыкъушIэхэр, искусствэр зыгъэлъапIэхэрэр хэлэжьагъэх.

Юбилей зэхахьэм гущыIэ фабэхэр къыщаIуагъэх, «Ислъамыем» къыщыфэгушIуагъэх Краснодар краим ивице-губернаторэу Евгений Громыко, краим культурэмкIэ и Департамент идиректор шъхьаIэу Наталья Пугачевар, Кубань и Къэралыгъо Академическэ къэзэкъ хор ихудожественнэ пащэу Виктор Захарченкэр, нэмыкIхэри. АР-м и Къэралыгъо орэдыIо-къэшъокIо ансамблэу «Ислъамыем» ихудожественнэ пащэу Нэхэе Аслъан пчыхьэзэхахьэм къыщыгущыIагъэхэм, концертым еплъыгъэхэм тхьашъуегъэпсэу ариIожьыгъ.

Краснодар краимрэ Адыгеимрэ язэпхыныгъэхэм, лъэпкъ искусствэм зыкъягъэIэтыгъэным афэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхахьэр зэрэкIуагъэм, гупшысэу тигъэшIыгъэхэм яхьылIэгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» къыхиутыщтых.

Сурэтым итхэр: **артистхэу Агъырджэнэкъо Саньетрэ Элдэрэ СултIанрэ коцертым хэлажьэх.**

НЫБЖЬЫКIЭХЭМРЭ ПIУНЫГЪЭМРЭ

ЯщыкIагъэшъ, ашIогъэшIэгъон

НыбжьыкIэхэм япатриотическэ пIуныгъэ лъэхъаным диштэу гъэпсыгъэным имэхьанэ зыкъырагъэIэтызэ, дзэм къулыкъушIэ кIощтхэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ язэнэкъокъухэр Адыгэ Республикэм щызэхащэх.

Республикэм истадионэу «Юностым» мэфэкум къыщызэIуахыгъэ зэIукIэгъум кIэлэеджакIохэм яшIэныгъэ имызакъоу, къулайныгъэу ахэлъыр, яIэпэIэсэныгъэ зэрэхагъахъорэр къыщагъэлъэгъуагъ. Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ, Шэуджэн районым якIэлэеджакIохэу гущыIэгъу тызыфэхъугъэмэ тагъэгушIуагъ. ДзэкIолI шъуашэхэр ащыгъых, шэнхэбзэ дахэхэр агъэлъапIэх.

Шэуджэн районым икомандэу Къонэ Хъалидэ пэщэныгъэ зыдызэрихьэрэм хэт кIэлэеджакIохэу Къудайнэт Аминэт, Къыкъ Заринэ, Аулъэ Асыет, нэмыкIхэри мыщ фэдэ зэнэкъокъухэм ахэлажьэхэу, щытхъуцIэр къащыдахэу зэп къызэрэхэкIыгъэр.

ДОСААФ-м хэтхэм, патриотическэ пIуныгъэм пылъхэм кIэлэеджакIохэр аIукIагъэх. Республикэм испорткомитет зэхэщэн Iофыгъохэр дэгъоу зэрехьэх.

Сурэтым итхэр: **Шэуджэн районым икIэлэеджакIохэр.**

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4280
Индексхэр 52161 52162
Зак. 980

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэ уахътэр Сыхьатыр 18.00